

SUPLEMENTO ILUSTRADO

EL AUTONOMISTA

GERONA OCTUBRE 1906

Rocalla

MATERIALES DE CEMENTO
Y AMIANTO PARA LA
CONSTRUCCION.

ROCALLA S.A. BARCELONA

RBLA ESTUDIOS · 14 Y CANUDA · 2 · TEL. 11464

VENTA EN GERONA:

ENRIQUE SAGRERA

LORENZANA

FABRICA DE PIEDRA ARTIFICIAL

EL AUTONOMISTA

SUPLEMENTO LITERARIO

GERONA, OCTUBRE DE 1930

La vila de Peralada i el Palau comtal

PERALADA

Al cor mateix de l'Empordà Iluminós, a vuit quilòmetres de Figueres, sobre un petit turó, s'aixeca la comtal vila de Peralada, que ha donat dies de glòria i homes il·lustres a la nostra pàtria.

El seu origen és antiquíssim. Dels primers temps històrics, o del començament de l'edat de ferro, semblen ésser les armes, els vasos de terra cuita i altres objectes de ceràmica trobats, ja fa alguns anys, en fer-se els treballs per a l'arranjament del parc del Palau comtal.

Es tracta d'una necròpolis d'incineració. Alguns dels vasos són fets a mà, altres al torn, segons sembla, i en general tenen formes senzilles, més o menys esfèriques i còniques. N'hi ha dos de petits fets a mà, de terrissa negrosa, amb un cordó en relleu i impressions digitals al coll, semblants als que es toben en tots els poblats ibèrics.

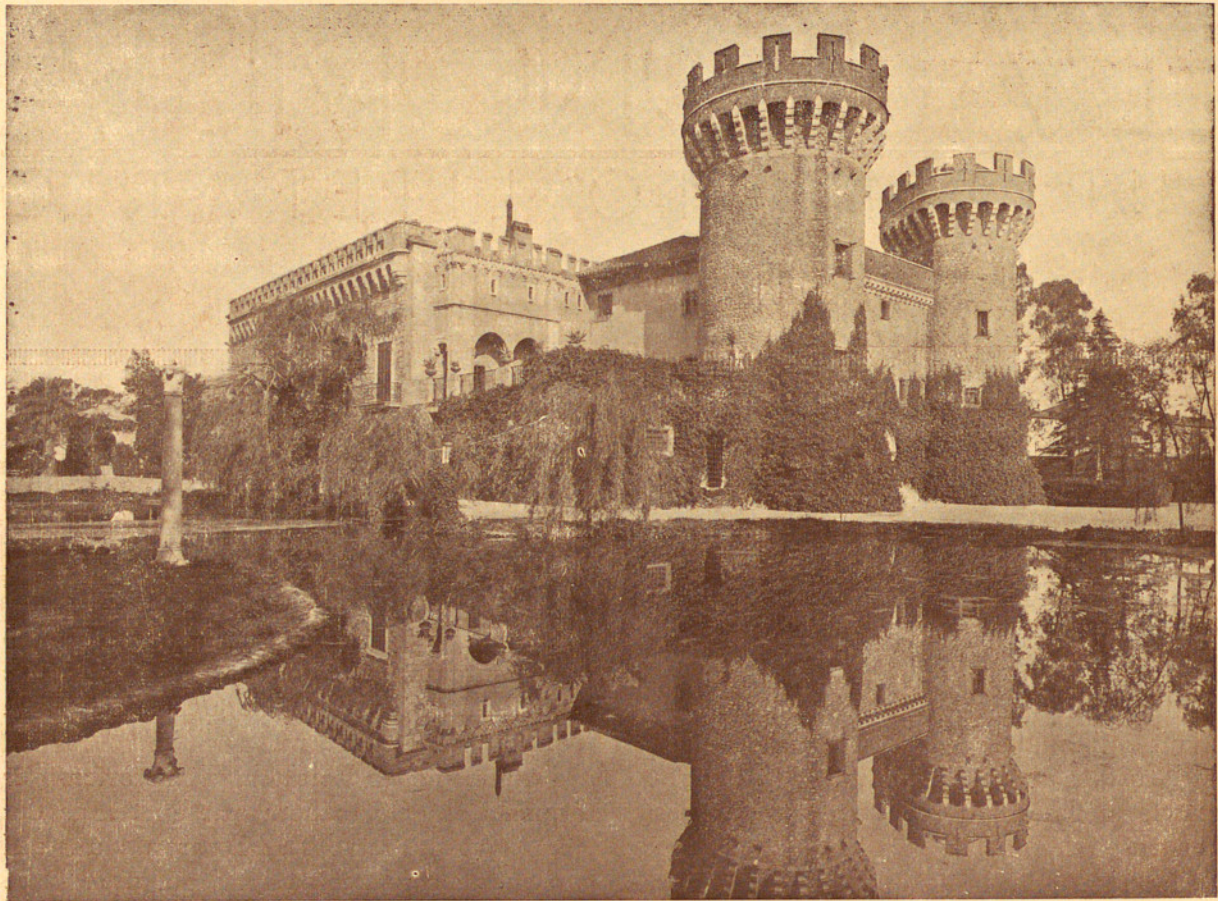
Aquests objectes es guarden al Museu del Palau, junt amb grans àmfores hel·lenístiques de terrissa comuna i alguns vasos campanians de vernís negre, brillants; però no és pas ben segur que pertanyin a la dita necròpolis, la qual creu el doctor Bosch i Gimpera que data de cap a la fi del

segle IV i que representaria una infiltració dels celtes del S. de França, procedents del primer moviment d'aquest poble, a la primera edat de ferro.

Aquesta és la Peralada prehistòrica. Per aquests objectes sabem que en temps llunyans varen establir-se i varen viure allí uns homes que ens són inconeguts, si bé sabem llurs mitjans de lluita i de vida i la manera com colgaven o incineraven llurs morts.

Passen segles, i no es sap res de Peralada, la vila que tanta importància assolirà en l'Edat Mitjana. No tenim pas indicis que els romans hi hagin fet estada, com en tantes altres poblacions de la nostra terra. Un document de l'any 844, d'autenticitat discutible, ens diu que la vila va ésser repoblada pels monjos de Culera, els quals l'anomenaren "Petalata", que vol dir "pedra oculta" o "pedra ampla", i que abans havia estat anomenada "Tolon", és a dir, "terra morta".

Són nombrosos els documents que parlen del comtat de Peralada. Això ha fet creure en l'existència d'un comtat distint del d'Empúries, i fins se li ha assenyalat el territori comprès entre el Pirineu i el Fluvià i entre la mar i l'antiga carretera de França; però això es contradiu amb molts

El castell des del llac

altres documents que donen al comtat d'Empúries un gran nombre de poblacions d'aquell territori.

El que hi ha és que el comtat d'Empúries comprenia dos "pagus" o comarques, que en aquell temps eren sovint anomenades "comtats", sense que per això tinguessin comtes propis. El "pagus emporità" i el "pagus de Peralada" tenien un sol comte, que era el d'Empúries, si bé de vegades se titulava "comte d'Empúries i de Peralada".

Cal tenir això present per a no confondre l'antic "pagus" amb el territori que fou possessió dels comtes de Peralada, títol creat per Felip III de Catalunya i IV de Castella a favor dels vescomtes de Rocabertí, que eren de molt temps abans, com veurem, "senyors" d'aquella vila. El pri-

mer que usà el títol de comte de Peralada fou Francesc Jofre Rocabertí, cap al 1626.

El senyoriu de la vila, que radicava en els comtes d'Empúries, fou donat pel comte Ponç (1044-1078), potser quan va morir, al seu segon fill Berenguer, i en la descendència d'aquest seguí fins a la seva incorporació, probablement per matrimoni, a la casa dels vescomtes de Rocabertí, que el posseïen ja en el segle XIII.

En el segle XII els comtes d'Empúries prometen retirar llur moneda del mercat de Peralada, mitjançant una indemnització. Hi ha discòrdies entre ells i els senyors de la vila. L'any 1137 Ponç Huc es compromet a fer les paus amb Ramon i Aimeric, de Peralada. El mateix comte prohibeix als vassalls d'Empúries que vagin al mercat d'aquella vila, on se

Façana del castell

va perdre el comerç, absorbit pels mercats que hi havia a Castelló els dissabtes.

En el segle XIII Peralada reb la visita de Jaume I el Conqueridor, el qual s'estatja en una casa d'En Joan Muntaner, pare del famós cronista empordanès. Poc temps després el mateix rei i la reina, en llur viatge a França per a assistir al Concili de Lió, passen dos dies a Peralada, a precís d'En Dalmau de Rocabertí, acompanyats del rei i de la reina de Castella.

Peralada gaudia d'importants franquesses i privilegis, continuats en el "Llibre de la Cadena", del qual es guarda un extracte a la Biblioteca del Palau. Pella i Forgas assenyala el valor d'aquest llibre de costums, dient que en molt pocs havia trobat la perfecció i avenç que, tocant les llibertats individuals, enlairen el mèrit del de Peralada, malgrat de remuntar-se als

segles XI i XII i haver-se acabat en el segle XIII.

Un dels fets més importants de Peralada és l'incendi de la vila, l'any 1285, quan la invasió del rei Felip l'Ardit de França. Un cos d'exèrcit de 8.000 cavallers francesos i 50.000 infants intentà apoderar-se de la vila. Pere el Gran, en una reunió a la qual varen assistir els comtes d'Urgell i de Pallars, el vescomte de Cardona, el vescomte de Rocabertí i altres nobles, decidí abandonar Peralada, on no hi havia queviures més que per cinc dies i per 500 homes. Els francesos atacaren la vila i foren rebutjats. Llavors fou quan va tenir lloc la gesta de Na Mercadera, que desarmà ella tota sola i va vèncer sense ajut aliè un cavaller francès, "ab son cavall armat, e ab lo pitrall de campanelles", com diu el cronista Muntaner.

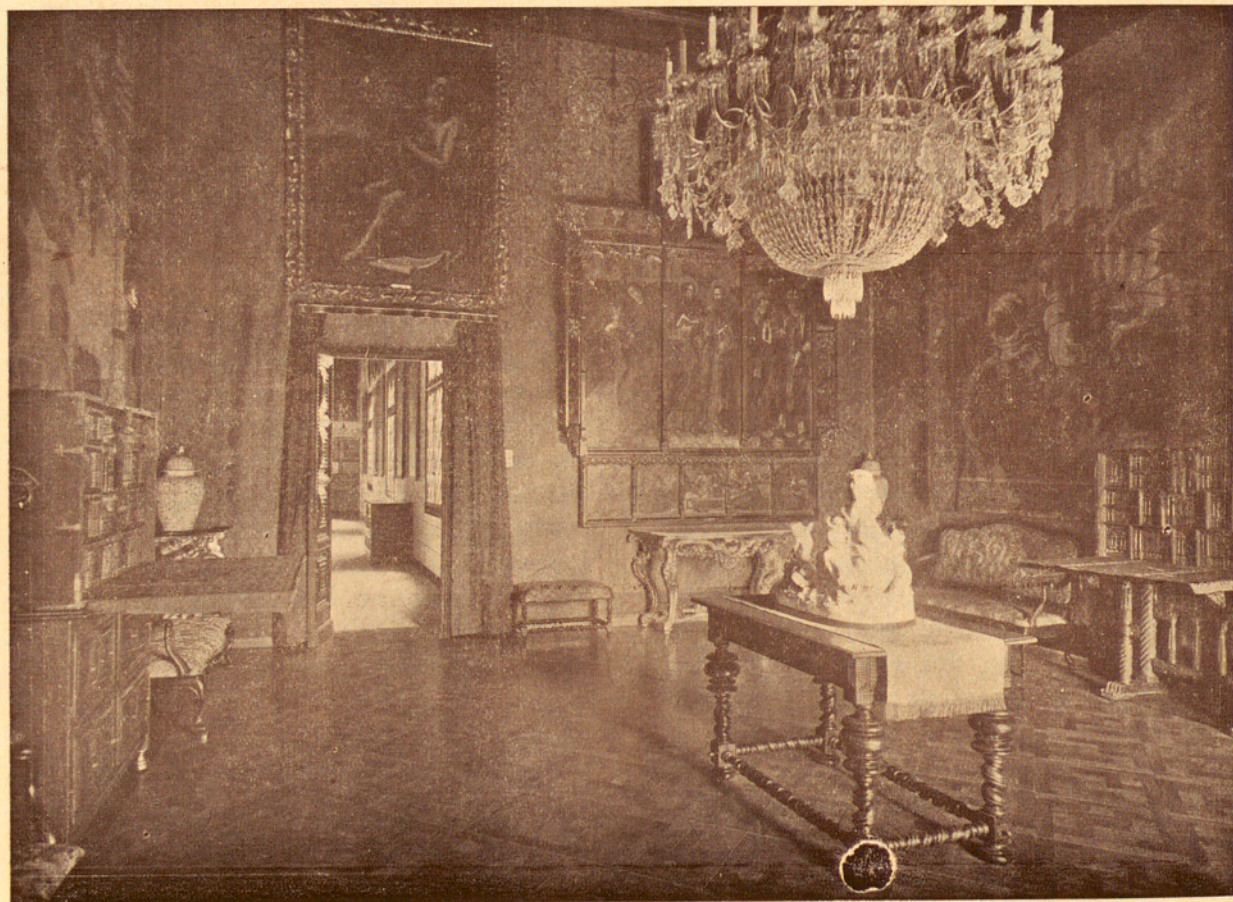
Els almogàvers, obeint les ordres de Dalmau de Rocabertí, varen calar foc a la vila per cent llocs diferents, amb grans crits de "via fora!" Muntaner, que aleshores va haver de fugir, es recordà sempre més de l'incendi, i en la seva "Crònica" immortal féu reviure per sempre, amb tot el seu inenarrable horror, aquella escena: la ferotgia dels almogàvers, l'esglai i la confusió de la pobre gent fugitiva, les flames que enrogien tot el cel...

Del segle XIV no es troben gaires notícies referents a Peralada. Sabem, però, que, en les lluites de Pere IV amb el comte d'Empúries, el rei i la cèlebre reina Sibília de Fortià s'allotjaren en el Palau dels Rocabertí, a extramurs de la vila ("qui era fora mur e sens tota forsa").

En el segle XV el rei Joan II assetjà la

vila, i malgrat de la desfeta que li causaren el comte de Campobasso i altres cabdills, aconseguí rendir-la el 22 de juny del 1472. Els nobles de Peralada varen tenir consell al Palau per a prendre partit contra la reina.

A la primavera de l'any 1589 la vila de Peralada va ésser envaïda per la pesta. Un metge francès, Bernat Rigaldia, emprà un procediment pel qual aconseguí guarir nombrosos apestats. Després aquest metge va ésser contractat pels consellers de Barcelona, i havent corregut la veu que es dedicava a sortilegis i altres arts malignes, fou condemnat a ésser esquarterat i a tallar-li i cremar-li les mans. Aquesta terrible sentència, pròpia de temps bàrbars, fou executada el dia 11 d'octubre del mateix any.

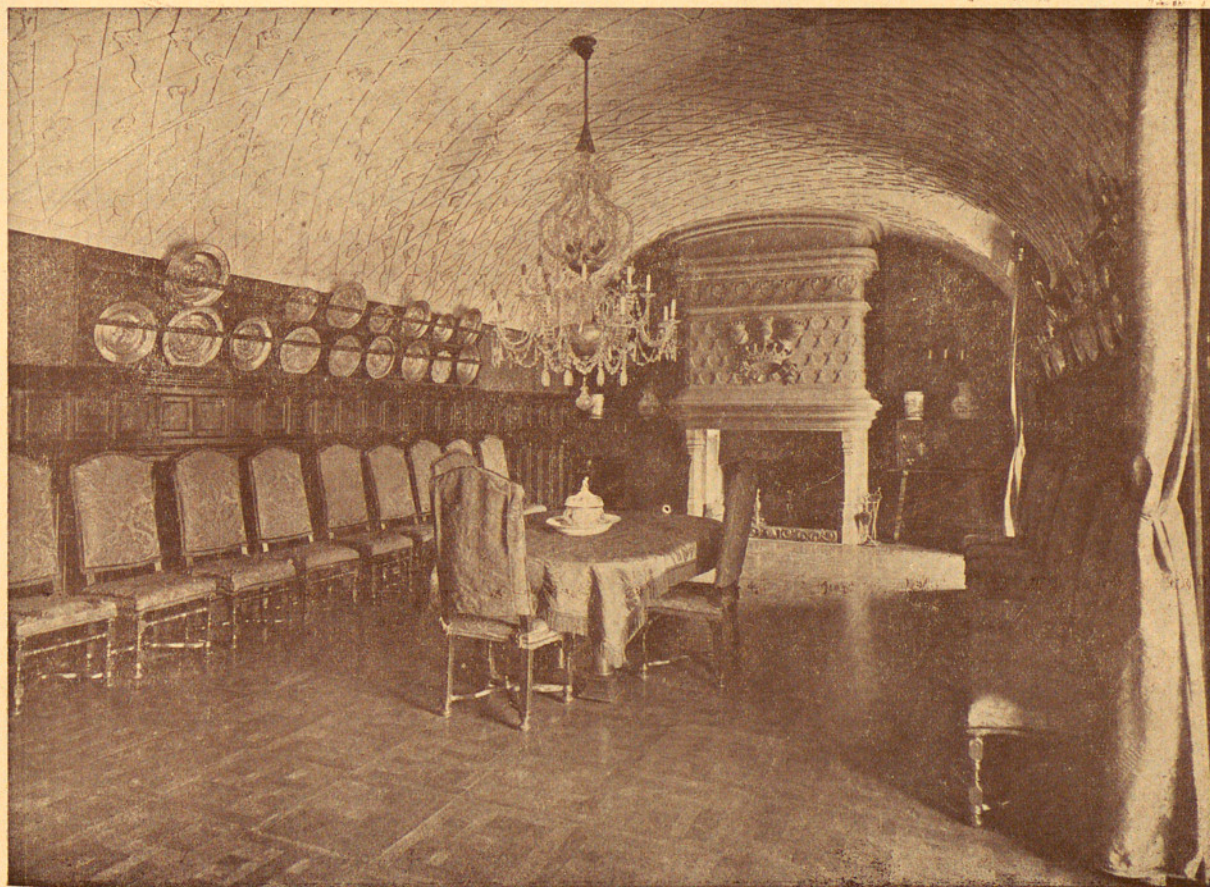
Sala de recepcions

En els temps moderns no sóna en la Història, com en l'Edat Mitjana, el nom de Peralada. L'esdeveniment més important és sens dubte la construcció del Palau dels Rocabertí. Els pagesos conreen els camps i les hortes pacíficament i la vila oblida les dissorts passades...

En el segle XIX Peralada dóna a la pàtria alguns homes estudiosos. Josep Constantí Darder, becari de Girona a la Facultat de Medicina de Montpeller, publicà l'any 1803 una tesi doctoral titulada "Essai sur l'Hepatitis" i posseïa una abundosa i escollida biblioteca mèdica, que es conserva encara a la seva casa pairal. Josep Antoni Xirau Devall, metge com l'anterior, publicà el mateix any a Girona una carta sobre

casos de verola sobrevinguts després de la vacuna. Un altre metge, Antoni Bataller i Constantí, és autor d'una "Guía del banyista" (Barcelona, 1877) i col·laborà a la "Revista de Ciencias Mèdicas" i a la "Gaceta Médica Catalana", de Barcelona. De tots tres ha parlat el Dr. Pascual Prats.

També hem d'esmentar el compositor Sr. Melcior de Ferrer, baró de Ferrer, fill dels marquesos de Puerto Nuevo (1825-1884), deixeble del famós mestre Barba, de Barcelona, i autor de dues misses de "Requiem" i altres dues de "Glòria" i de nombroses composicions profanes, òperes, operetes, etc., que foren interpretades durant molt de temps a Barcelona i en altres ciutats d'Espanya.

Menjador

VERGÓS. - La Visitació (Detall)

LA CASA DE ROCABERTÍ

No és possible parlar de Peralada sense fer esment de la noble casa de Rocabertí. Segons la llegenda, aquests senyors tenen llurs orígens en la casa "Aubertin" u "Aubert", ducs sobirans d'Austràsia, a França, de nissaga carlovíngia, els quals, amb motiu de discòrdies esdevingudes amb el rei Pepino, de les Gàl·lies, varen refugiar-se en el Pirineu català, on en el segle V llurs avantpassats havien construït un castell. El vescomte Huc va restaurar-lo, i del seu nom va dir-se'n "Roca d'Auberti", i des d'aquella fortalesa va combatre als moros, contribuint a la Reconquesta.

Alguns historiadors suposen que el fundador de la casa de Rocabertí fou Bonfill, el qual acompanyà Carlemany en les seves lluites contra els danesos.

Els Rocabertí posseeixen, ultra el títol de vescomte, els de comte de Peralada i baró d'Anglesola, a més de les altres set baronies de Navata, Sant Llorenç de la Muga, Vilademuls, Llers, Terrades, Darnius i Santa Llogaia.

Hom atribueix la conquesta de Peralada i d'altres poblacions empordaneses al segon vescomte Dalmau, el qual ajudà el comte Ludovicus Pius de França i el comte de Barcelona en llur campanya contra els àrabs que havien envaït part del Rosselló, la Cerdanya i l'Empordà.

Els nobles Rocabertí varen sortir de Peralada, els anys 1543 i 1584, amb llur senyera de combat, per a defensar la comarca amenaçada pels turcs, fortificaren Roses i salvaren Cadaqués. En les guerres amb Lluís XIV, a la batalla d'Espolla, que

va tenir lloc el 27 de juny del 1677, va ésser fet presoner Gaspar de Rocabertí, germà del comte de Peralada.

La casa dels Rocabertí és una de les que més homes assenyalats ha donat a la nostra terra. N'hi haurà prou amb remarcar que entre els seus descendents i afins hi ha 52 sants canonitzats, 2 cardenals, 4 arquebisbes,—un dels quals fou el famós teòleg i inquisidor general Joan Tomàs, del segle XVIII,—6 abads, 8 generalíssims, 4 almiralls, 3 virreis, 4 ambaixadors i 6 senescals o presidents del Consell Reial. Torres Amat esmenta un Rocabertí poeta. En els esdeveniments cabdals de Catalunya intervé gairebé sempre algun Rocabertí.

Quan la guerra dels remences, el 1462, Pere de Rocabertí, governador de Girona, defensa heroicament la plaça, on hi ha la reina Joana i el príncep Ferran, contra els atacs del comte de Pallars, enviat per la Generalitat de Catalunya. El mateix Rocabertí disposà l'encunyació de monedes a la Força Vella, i el poble anomenà aquelles monedes "rocabertins".

Llavors de la guerra de Successió, un dels Rocabertí, Joan Antoni (1673-1745), va ésser ajuda de cambra de Carles III i l'acompanyà a Austria el 1712.

L'escut d'armes dels Rocabertí ostenta nou rocs, en camp d'or, i les quatre barreres roges del comtat de Barcelona i dels reis d'Aragó.

Els Rocabertí i En Ramon Muntaner són els qui més honoren la vila de Peralada. Si aquells l'han immortalitzada amb llurs gestes, Muntaner li ha donat una glòria immarcescible amb la seva "Crònica". Muntaner és fill de Peralada i li agrada de recordar-ho. Ell ens diu que va néixer en aquella vila i ens conta com hi va veure, de petit, el gran rei En Jaume. Noble fou En Muntaner, pels seus propis mèrits, en la pau i en la guerra, com a home de govern i com a militar, com a personatge que ha viscut la Història en un període intens i dramàtic i com a cronista dels grans fets en què ha intervingut. Ell,

sense ésser de nissaga aristocràtica, forma part del lluminós estol de la intel·ligència i l'heroisme, que són, junt amb el treball

VERGÓS. - La Visitació. (Segle XV)

i la santedat, les úniques aristocràcies que vertaderament perduren a través dels segles.

ELS MONUMENTS DE PERALADA

Abans de parlar del Palau de Peralada, ressenyarem breument els monuments de la vila.

En primer lloc, esmentarem l'església parroquial de Sant Martí. Un document de l'any 844 parla ja d'aquest temple ("Sancti Martini domo in Castro Tolon") i de la repoblació de la vila pels monjos de Sant Quirze de Culera. El 1002 fou confir-

GUIDO RENI. - Sant Sebastià

mat a l'Església de Girona pel papa Silvestre II. El temple actual fou reconstruït a les darreries del segle passat. Depèn d'aquesta parròquia la capella de Sant Joan, situada al veïnat de Les Corts.

Cal assenyalar també les següents cases religioses:

"Convent de monges de Sant Agustí. — Primitivament eren a Sant Bartomeu de Bell-lloc, a Cantallops, i en part se traslladaren a Peralada l'any 1222 i definitivament el 1391.

"Convent de Sant Domènec". — Se'n conserva el petit claustre, format per arcs cimbrats i sostingut per columnes aparellades que ostenten bells capitells. El comte de Peralada Francesc Dalmau de Rocafortí va cedir-lo a l'orde de predicadors i l'any 1578 va prendre el títol de Nostra Dona del Rosari.

"Església del Carme". — El primitiu convent va ésser fundat el 1206, a extramurs de la vila, per Arnau de Navata, senyor de Peralada. L'any 1293 els cònsols cediren terrenys per a la construcció d'un nou convent, el qual fou traslladat el 1346 a dins de la població. Tenien el patronat d'aquest temple els comtes de Peralada i varen escollir-lo per a sepultura de la família. Avui és l'església restaurada del castell.

Un dels priors, Miquel Massot, nat a Peralada i mort el 1462, doctor en teologia, enriqueix el susdit convent amb una bona biblioteca i era autor d'una obra de jurisprudència.

Hi ha una capella a les vores del Llobregat — el qual s'uneix prop d'ella amb l'Orlina i junts, a un quilòmetre, amb la Muga, — i una altra capella, de pedra picada, que serveix de paller al mas anomenat "Sant Sepulcre", que fou antigament convent de religioses d'aquest orde.

El pont de Peralada fou, segons Pella i Forgas, el més superb de tot l'Empordà. Creuava els rius Orlina, Llobregat i Muga en la confluència que tenien en altre temps al sud de la vila. Aquest pont fou destruït pels aiguats i reconstruït el 1381.

EL PALAU COMTAL

El Palau dels vescomtes de Rocabertí fou edificat a les darreries del segle XVI. Forma un gran quadrangle. El costat oriental és el més notable: dues grans torres rodones s'hi drecen imposants, cobertes d'aura. La façana de ponent se conserva en tota la seva integritat: és del Renaixement, amb grans carreus i molt severa en les seves línies. Sobre la portalada de mig punt hi havia un escut que va desaparèixer. S'ha dit que en aquest escut hi havia les dues àguiles de la Casa d'Austria i que fou arrencat, quan la guerra de Successió, pels contraris de Carles III; però alguns escriptors creuen que l'escut seria el dels Rocabertí. Els costats nord i migdia fo-

ren restaurats pel darrer comte, seguint el gòtic decadent. La porta moderna ostenta la llegenda "Gratia Dei", de l'escut dels Rocabertí, que també fou usada pels d'Empúries. En el pati hi ha finestral procedents dels castells i dominis de tan noble casa: alguns són de Mallorca, amb jambas que representen cariàtides del Renaixement u ornaments del segle XVI. Es curiós un rellotge decorat amb mosaics, fet a París l'any 1885.

Hom entra a les habitacions del palau per dues sumtuoses escalinates, una d'elles construïda amb la fusta de pins centenaris procedents de Mallorca i que abans havien estat vigues d'alguna antiga casa senyorial. L'escala principal és la única que condueix al pati i per ella hom va al primer pis.

Sala destinada a Museu de ceràmica i monetari

Una de les sales destinades a la col·lecció de vidres

Aquest palau, joia de l'Empordà i de tot Catalunya, admiració de tots els qui el visiten, atresora preades joies i mobles riquíssims: arques gòtiques i del Renaixement, quadros antics i moderns, retrats de reis i personatges de la Casa d'Àustria, de les famílies de Rocabertí i de Boixadors, sumptuoses tapisseries, una d'elles de la primitiva manufactura dels Gobelins, del segle XVII, que representa un triomf romà, una bella cadira de mans, obra italiana d'estil "rococo", del segle XVIII, etc.

Una enumeració dels quadros del Palau de Peralada seria molt extensa; per això assenyalarem sols els més remarcables.

De la pintura gòtica catalana hi ha un retaule de Vergós: és una bellíssima taula que representa la Visitació, amb dues figures gairebé de tamany natural, ricament

abillades. L'escola de València hi té dues obres molt importants: un retaule d'altar, dedicat a Sant Andreu i Sant Jaume, de la segona meitat del segle XV, i un tríptic de Sant Joaquim i Santa Anna, que és considerat com de Jacomart. De l'escola aragonesa hi ha una formosa taula de Sant Miquel Arcàngel, de la fi del segle XV. De l'escola andalusa hom pot veure-hi una de les obres del gran pintor cordovès Bartolomé Bermejo, que representa el Crist damunt el Sant Sepulcre. De la pintura de l'època barroca cal esmentar tres obres de Josep Ribera: un bust d'Apòstol, Sant Jeroni al Desert i Sant Joan infant. Altra tela, obra de Guido Reni, ens ofereix en el tors de Sant Sebastià un bell nu (segle XVII). A la mateixa època correspon un interessant retrat d'home de Lucca Jorda-

no: Dels inicis del segle XVIII i atribuïble a l'escola madrilenya és una preciosa tela que representa Sant Joan Baptista. Esmentarem també un bell retrat de dama, obra d'Eugeni Lucas, i una formosa taula d'escola flamenca de la fi del segle XVI. Entre les obres del segle passat, recordem una "Natura morta", atribuïda a Goya.

Assenyalem també la Biblioteca senyorial, verament digna del Palau, amb uns 25.000 volums, moltes preciositats bibliogràfiques, col·leccions rares, llibres de viatges, de literatura i d'història, un exemplar de la primera edició de la "Crònica" d'En Muntaner, periòdics i revistes catalans, clàssics espanyols, revistes estrangeres, etc.

L'església del Castell, a què ens hem referit abans, dedicada a Nostra Dona del Carme, fou molt ben restaurada: és el temple gòtic més bell que els carmelites varen bastir en aquestes comarques. Les taules dels altars, d'estil romànic, son ornades amb bellíssims capitells. Els finestrals són policromats. Hi ha una gran riquesa en treballs de talla. Un gust força depurat va presidir a la restauració d'aquest temple.

Un gran parc senyorial rodeja el Castell. El projecte és de l'arquitecte M. François Duvillers, de París, i fou signat l'any 1877. Els jardins, que ja eren esplèndids, si bé havien quedat darrerament en un abandó lamentable, han estat enriquits per l'actual propietari Sr. Miquel Mateu, amb bells roserars, un laberint de xiprers, un "court de tennis", etc. La configuració del terreny, suaument accidentada, determina la fisonomia i situació adequada de les varietats vegetals. Entre altres cultius notables, hem d'esmentar unes tres centes hibridacions de roses, algunes de les quals han estat elaborades per Pere Dot.

EL PALAU CONSERVAT I ENRIQUIT

Després d'alguns anys d'haver mort el baró exemplar que fou Don Antoni de Robertí, del qual parlem en un altre article, la casa de Peralada va anar en ràpida

decadència, el Palau fou gairebé abandonat i algunes de les seves joies varen desaparèixer.

Els qui estimem el passat, en el que té de veritablement noble, temíem per la sort d'aquest Palau, que semblava condemnat a seguir la mateixa sort dels darrers descendents d'una casa tan il·lustre; més un venturós atzar féu que anés a parar en molt bones mans.

El senyor Miquel Mateu, representant meritísim de la noblesa del treball a la nostra terra, adquirí el Palau de Peralada i avui podem constatar amb joia que va salvar-lo. No fa pas gaires anys d'això, i moltes coses han estat posades en ordre, i no sols s'ha impedit així l'èxode de valuoses obres d'art, sinó que ell n'ha adquirit d'altres que revelen el seu esperit selecte.

Hi havia molts abusos, que han estat impeditos, sense, però, prohibir a la gent de visitar i admirar aquesta joia cabdal de la nostra arquitectura.

Una de les esplèndides col·leccions amb què ha estat enriquit el Palau de Peralada, i sens dubte una de les millors de la Península, entre les particulars, és la de vidres decorats. Passa de mil cent el nombre d'atuells de vidre reunits pel senyor Mateu, i si bé els més nombrosos són els catalans, hi ha sèries abundants i representatives de totes les manufactures europees.

El nostre dilecte amic senyor Mateu sent un gran amor a aquest lloc, i això és la més ferma garantia que continuarà amb encert i esplèndidesa l'obra patriòtica que s'ha emprès.

Gràcies a ell, el Palau de Peralada ha recobrat la seva antiga noblesa i esplendor, i avui torna a ésser orgull de la nostra terra; gràcies a ell, el que era un parc abandonat, avui és un verger florit.

De la cultura del senyor Mateu, i del seu amor a la nostra terra, hem d'esperar que no s'aturarà en l'obra començada i dedicarà sempre, en mig del treball que crea la pau i la riquesa dels pobles, el seu gust

depurat a la conservació d'aquest Palau, en el que té posat tant d'afecte.

El seu nom serà així recordat amb agraïment per les generacions futures, a les quals serà transmès, augmentat, un dels tresors arquitectònics que els passats van deixar-nos, amb la comanda de conser-

var-lo amb tota cura i amb aquell respecte que ens han de merèixer els qui enaltiren amb llurs gestes i amb llurs obres aquest egregi casal que es dreça, irradiant una noblesa autèntica, amb les seves pedres daurades pels segles, en la nostra incomparable terra empordanesa.

Carles RAHOLA

Taula de la Verge Maria

Escola flamenca

Segle XVI

LOS CONDES DE PERALADA

DON ANTONIO DE ROCABERTÍ

La casa de Rocabertí dió a nuestra patria guerreros, hombres de letras, diplomáticos, prelados... De todos ellos han hablado nuestros historiadores, ponderando sus cualidades o censurando sus defectos. Pero ha sido casi silenciado el nombre de Don Antonio de Rocabertí y de Dameto, conde de Zavellá, uno de los últimos representantes de la ilustre casa de Peralada, el cual merece ser citado ejemplarmente por su amor a la cultura, por su gusto exquisito y por su catalanidad.

El señor de Rocabertí y de Dameto, que había viajado mucho y era un hombre muy cultivado, no se parecía en modo alguno a algunos "nobles" de nuestra tierra que han sido improvisados tales o han olvidado sus orígenes y obran solamente a impulsos de una vanidad ridícula. El amaba a Peralada, la villa evocadora de grandes recuerdos históricos, patria esclarecida de nuestro Ramón Muntaner; él se honraba siguiendo las costumbres ampurdanesas; él hablaba nuestra lengua catalana.

* * *

El conde de Zavellá se hallaba en París hacia el año 1880, junto con su hermano D. Tomás, conde de Peralada, cuando decidió ir a vivir en el Palacio de sus antepasados, el cual fué restaurado inmediatamente bajo su dirección, empleando en ello, no solamente parte de su fortuna, sino los conocimientos artísticos y arqueológicos que había adquirido en sus viajes y especialmente durante su estancia en la capital francesa. Y no sólo se preocupó de la restauración del magnífico edificio, sino que se propuso realizar allí una obra educativa que trascendiese a su querido pueblo ampurdanés, y al efecto estableció es-

cuelas donde se enseñaban las primeras letras y asignaturas del grado superior y oficios manuales, especialmente las artes gráficas, música, dibujo, etc. Los alumnos pasaban de un centenar. Los maestros eran seleccionados, y el mismo conde se enorgullecía de figurar entre ellos. En la escuela de música se enseñaba canto, instrumentación y composición, habiéndose formado en ella una excelente masa coral y la primitiva y famosa "cobla" de Peralada, que tanto contribuyó a la difusión de nuestra bella danza. Además de los talleres de tipografía y encuadernación, hizo construir en el mismo Palacio un teatro, en el que se representaban preferentemente obras del Renacimiento catalán. También organizó una especie de batallón infantil — nota pintoresca —, cuyos componentes vestían a la usanza ampurdanesa. El pequeño batallón recibió un día al inmortal autor de "L'Atlàntida", en el patio, rindiéndole homenajes de afecto y admiración.

Los que tuvieron la fortuna de conocer a Don Antonio de Rocabertí — entre ellos el historiador ampurdanés Sr. Pella y Forgas —, han evocado su figura como la de un hombre muy sencillo y de una verdadera nobleza espiritual, que se reflejaba en su palabra y en su gesto. Era el conde de Zavellá un entusiasta de nuestro Renacimiento literario — como lo atestiguan numerosos libros de su espléndida biblioteca — y fundaba en aquella época todas sus esperanzas de buen gobierno en el regionalismo. A menudo discutía con mucha discreción sobre cuestiones filológicas y literarias de nuestro idioma. En su biblioteca, donde llegó a reunir unos trece mil volúmenes, figuraban todos los periódicos,

revistas y libros catalanes de su tiempo, las ediciones de la "Crònica" de Muntaner y muchas de las obras que a ella se refieren.

Su nombre figuraba cada año, hasta su muerte, acaecida en 1898, entre los oferentes de premios para certámenes de la benemèrita Asociación Literaria de Gerona; habiendo obtenido uno de ellos el señor Vizconde de Palazuelos, en 1891, con su notable monografía de Santa María de Porqueras.

* * *

Nos place imaginarnos a ese buen Rocabertí, noble por su nombre y por sus hechos, personaje de pacíficas gestas, que dejó descansar las armas de sus antepasados en las panoplias antiguas y se dedicó al trabajo y al estudio, instalando talleres y fundando escuelas en su mismo Palacio. Es grato, sobre todo, evocar la figura de

ese gentilhombre ampurdanés entre los niños, a los que amaba tanto, y rodeado de un pueblo con el que estaba siempre en comunicación cordial, compartiendo sus alegrías y sus penas, orientándole con sus consejos y ayudándole en sus tribulaciones. ¡Hermoso ejemplo para aquellos aristócratas que se van desarraigando de nuestra tierra, empezando por romper ese vínculo espiritual que es la propia lengua!

No creemos que el señor de Rocabertí dejara, como algunos de sus antepasados, alguna obra escrita; pero, ¿qué importa? Su vida es por sí misma una obra alta y magnífica, sin duda más digna de los homenajes populares que la de muchos personajes hartos fácilmente glorificados en vida o en muerte, a pesar de no haber hecho nada beneficioso para la humanidad.

C. R.

Fruitera catalana del segle XVII

La biblioteca

Les gràcies de l'Empordà

LES FLAONES DE PERELADA

La onzena de les gràcies de l'Empordà són les flaones de Perelada. Es coneix que quan el meu pare era infant, encara feien a Perelada les flaones més exquisides de menjar. I com que sempre n'havia sentit a parlar a casa tan delitosament, quan vaig anar per primera vegada a la vila senyorial dels Rocabertí em dalia per a tastar-les. ¡Més ai! que allí només em mostraren el Palau, la Biblioteca, el claustre romànic del convent. ¿I les flaones? pre-

guntava jo. Però per més que vaig preguntar-ho, ni d'on les fan, ni d'on les venen m'en va saber donar raó ningú. Heu's aquí com per a mí les flaones de Perelada han vingut a ser una ambrosia incomparable, perquè no hi ha res tan dolç com la recança de la delícia perduda. Cada terra té les seves lllaminadures, relíquies venturoses de les festes tradicionals, postres pageses que l'home expatriat espera amb alegria, perquè li porten l'aspre sentor ingènua i humil de les coses que enyora. I per damunt de totes les coses que

m'arriben de l'Empordà, la més dolça expressió i el més feliç compendi d'elles, són aquelles flacones de Perelada, que no he pogut tastar, com d'ençà que els déus pagans no van per la terra ningú ha tornat a saborejar la seva incomparable ambrosia.

LES CASES SENYORIALS

La dotzena gràcia de l'Empordà són les cases senyorials d'Empúries, Perelada, Rocabertí. Escomparses avui, per elles tingué un dia la història de la terra, des de la carretera romana fins a la mar i des de les Alberes a les marges del Fluvià, una certa unitat que per a prop de cinc-cents anys revesteix els atributs d'una Monarquia. Val a dir que la dinastia dels Hucs i dels Pons d'Empúries, encara que pel seu seny polític i per la fermesa del caràcter sembla autòctona, per la barbàrie i la violència no correspon al temperament equilibrat dels fills del país. L'empordanès té un sentiment romà de la cosa pública, d'on deriva un feix de deutes, de deures polítics que és amic de cumplir amb coratge i lleialtat. Mes no sabria ser cruel i sanguinari, i això fa pensar si el gènere d'avui ve més de la família pagesa que d'aquella

raça dominadora pervinguda del Nord. La hegemonia de la casa de Rocabertí, juntament amb la llibertat dels remenses i la bonança dels temps, restauraren el seny de la tradició greco-romana, amb el seu gust pels treballs de la terra, les seves gèntes del comerç i el conreu de les arts més nobles. Mes aleshores fou quan la nostra desventurada pàtria conegué l'urc i la tirania implacable dels senyors reis que la trepitjaren i la reduïren a una vida de ronyoses misèries. Així és que tampoc l'Empordà va conèixer les delícies gentils de la Renaixença, de les que hauria estat altrament un bell fogar, per tant que no més havia de remoure la terra de les vinyes per a renovar les memòries del món antic. Si avui encara vols tu, excursionista sentimental, aspirar el perfum de lo que fou redós d'adustes aventures o senyorial umbràcul d'exquisides delícies, pujaràs pels corriols cap a llevant de La Junquera a les runes del Castell de Rocabertí, o faràs el romiatge de Campmany i Cantallops cap al Castell de Recasens, o de Vilajuiga estant visitaràs les runes del Castell de Quermançó, o en la mateixa vila de Perelada fruiràs en el Palau dels Comtes la gaubança del més noble casal de Catalunya la Vella.

Pere Corominas

SARDANES

LA COBLA DE PERELADA

Feia molt de temps que no sentíem sardanes, però aquest any farem les paus.

La sardana s'ha industrialitzat molt i ara per un tres i no res s'organitza una audició. Això ha fet perdre calitat a aquesta música, la qual està passant una època de gran depressió. La sardana ha degenerat,

ha perdut la seva primitiva fixesa i netedat.

Tenim una antiga debilitat per la sardana. De petits n'hem ballades moltes. A tot arreu. Davant del mar, a la plaça d'algun petit refugi de la costa—sardanes inoblidables de l'Escala, de Port de la Selva, d'Es-

tartit, de Calella!—i a la plaça d'algún petit poble de l'interior. En aquestes places es veuen sempre finestres amb panotxes i noies rosses barrejades.

Llavors — parlem de deu anys enrera, — foren els bons temps de les sardanes. El que no ha sentit el “Per tu ploro” o “El cant dels ocells” en aquest recó de món, li ha passat per alt un dels plaers més plens de gràcia de Catalunya.

Llavors no hi havia concursos, ni premsis, ni societats pel foment de la sardana, ni penyes de sardanistes, però tothom ballava discretament. Llavors els quatre músics germànics carregats de misèria que corren per Barcelona, ni els quatre ximplers que els segueixen, no s'havien apoderat encara de la sardana ni havien escrit encara aquests singlots wagnerians, ni aquestes animalades de pas doble que ara s'escolten. Per altra part, en aquella època, no hi havia virtuosos de la tenora, ni erudits del fiscorn o del cornetí, com ara. Aquests joves, erudits i virtuosos, de clavell al traï, de calça blanca i de cabells a la Mascagni, són una de les segregacions més grotesques que coneixem.

Això de les orquestres, ha canviat molt. Les millors millors han sigut les que fundà Pep Ventura a Figueres, la de Castelló d'Empúries i la de Perelada. Jo he estat sempre un partidari acèrrim de la cobla de Perelada i encara avui ho sóc, malgrat que aquesta cobla, segons diu la gent, no pot resistir l'empenta que tenen les de Torroella i La Bisbal, que són les orquestres que tenen virtuosos a sou, i han imposat les absurdes sardanes que ara s'escolten.

L'orquestra de Perelada, que al meu entendre és sempre el conjunt millor, és una cosa molt seriosa. Els músics surten del benefici que els comtes de Perelada crearen en aquella població per a ensenyar la música. Amb aquest benefici es pot mantenir una escola que es freqüentada pels nois de la població. Entre aquests alumnes, el poder arribar a tocar a la cobla, és un estímulo constant. Els que despunten més

passen a l'orquestra de reserva. Els que arriben a la cobla, tenen dret a tenir un hort, a treballar-lo i a quedar-se amb els fruits. A l'hivern, a les hores de sol, el músic amb l'aixada feineja per l'hort. Si plou o les canyes xiulen amb la tramuntana, entra a la barraca de l'hort, emboca l'instrument, fa escales o fantasies o assaja la seva part a les sardanes de l'istiu. Quan arriba el bon temps es posa un lleuger barret negre, agafa l'instrument i l'orquestra bufa per envelats i places fins a la caiguda de la fulla.

Tot això, que aparentment no és res, és l'ànima de l'orquestra de Perelada. El contacte constant dels músics d'aquesta cobla amb la terra, arriba a donar un séc tan català a les sardanes que executen, que no es pot demanar més. Per altra part, el pas dels músics per l'escola els dona una gran humilitat, un sentit agut de l'obediència, de la sociabilitat i del conjunt, els afina l'honradesa professional i els neteja de trucs i genialitats. L'orquestra de Perelada — i en aquest sentit és una cosa única a Catalunya, — és un conjunt orgànic i natural, les parts són fetes per compensar-se i el treball dels seus músics pot ésser qualificat de clàssic en l'accepció més fina i agudament intel·lectual de la paraula.

Malgrat tot, l'orquestra de Perelada viu una mica arreconada, i això hauríem de mirar d'acabar-ho si les sardanes no han de degenerar i les cobles no s'han de convertir en escamots de genis d'envelat.

Com a conseqüència de la gran anarquia que regna en els rams de la composició i execució de les sardanes, és fàcilment observable que cada dia es va perdent de mica en mica l'estil vertader de ballar-les.

En això hi té una gran part de culpa Barcelona. El “sardanista” de la ciutat, la modisteta de l'esquerra de l'eixamplis — aquests dos curiosos personatges que tenen un cos fet exprés per a tots els balls que van sortint, — han introduït en el ritme de les sardanes, fantasies, curves i temps desconeguts i d'un gust molt dubtós. Aquesta

fullaraca de moviments prové de les danses modernes, del foxtrot i d'altres maneres de passar l'estona.

L'acarreig estiueuc d'aquests dos personatges de la ciutat al mar i als pobles de fora, ha fet que arribessin fins a l'Empordà aquestes modes absurdes de què parlem i que la joventut indígena, engrascada amb tanta coloraina, oblidés el gust que té la mel a força de tenir-ne la boca plena.

Tot això fa témer que d'aquí a uns quants anys es ballin les sardanes d'una

manera diferent de la tradicional, que és l'única bona i saludable.

Per la nostra part no ens cansarem mai de dir que les sardanes no s'han de saltar, sinó que s'han d'arrossegar mitjançant un ritme ple de sonsònia i picant els temps amb certa sorna. Quan es ballen les sardanes d'aquesta manera, el ritme penetra fins el moll dels ossos, un hom va perdent pes i es torna lleuger i la dansa es converteix en un pur entusiasme i neguit de moviment.

Josep PLA

"Cosés Vistes", 1925.

La España de Gautier

Teófilo Gautier vino a España en 1846; vinieron también a nuestro país — con ocasión de unas bodas reales — una porción de literatos y periodistas franceses; entre ellos, Alejandro Dumas y el redactor del "Journal des Débats", Culvilier-Fleury. Casi todos nos han dejado escritas sus impresiones de España. Gautier era un hombre alto, esbelto, vivo, nervioso, comunicativo, desbordante de gestos y de palabras. Sus ojos fulgían de inteligencia y de bondad; una larga, tupida, sedosa melena tocaba casi sobre sus hombros. La hija del novelista — Judit Gautier — nos ha contado, por la menuda, en bellas páginas, la vida de su padre. No hay en la Francia de 1830 una figura más hondamente "literaria" que la de este escritor. No vive Gautier más que de las letras y para las letras; el trabajo le abruma; escribe infatigablemente, sin respiro, novelas, artículos. Su enorme labor la realiza como jugando, ligeramente, alegremente; él sa-

be que su destino es trabajar sin descanso; ve que toda la vida que tiene ante sí, que toda la futura sucesión de los años habrá de llenarlos él, todos los días, todas las horas, con cuartillas y cuartillas, millares de cuartillas escritas por su mano; a su alrededor tiene unos seres queridos que no cuentan con más caudal, con más sostén que esos papeles blancos que él llena y esa pluma que él maneja; él piensa a ratos — con íntima melancolía — en las bellas obras que podría imaginar y escribir si tuviera vagar para ello, si contara con una posición holgada, si pudiera librarse de esta carga abrumadora de los artículos diarios. Y, sin embargo, nada de esto le entristece por fuera; nada de esto hace que él realice su labor con ese gesto de abnegación, de sacrificio, de estoicismo que otros literatos nos muestran. Gautier se sienta ante su mesa: llena unas cuartillas; se interrumpe; llama a sus hijos; les lee en alta y sonora voz lo escrito; se comenta tal o

cual frase; luego el escritor continúa su tarea. Todo es paz, cordialidad, ligereza amable en esta casa.

El libro de Gautier sobre España lo conocen sobradamente los lectores españoles; no es tan conocida la colección de poesías escritas sobre asuntos de nuestra tierra y que en la obra del poeta llevan el título genérico de "España". A lo largo de su viaje por nuestro país, Teófilo Gautier ha ido expresando, en espléndidos versos, las impresiones experimentadas por su espíritu. Van fechadas esas poesías en Burgos, la Cartuja de Miraflores, San Pedro de Cardeña, Vergara, Guadarrama, Madrid, El Escorial, Toledo, la Mancha, Granada, Sierra Nevada, el Generalife, Sierra Elvira, Sevilla, Málaga, Ecija, Cádiz, Jerez. Unas veces Gautier describe un paisaje; otras toma de la realidad que tiene ante sus ojos un rasgo, y sobre él traza una meditación, unas reflexiones. Asistamos a algunas de sus etapas poéticas en tierras españolas.

Las primeras poesías de la colección "España" hacen referencia a paisajes y pueblecillos de la frontera, pero no españoles, sino franceses. En Urruña, por ejemplo, la leyenda del reloj de su iglesia — "Vulnerant omnes ultima necat" — inspira a Gautier un bello poema. La primera poesía ya netamente española se halla fechada en Burgos. El poeta ha entrado en una iglesia desierta, silenciosa; en un rincón su mirada ha escudriñado un cuadro que representa a Santa Casilda. La santa está representada con los pechos cortados; en la blancura nítida de su seno se destacan dos redondeles color de sangre. Al pie de un árbol reposan, en una bandeja de plata, los dos pechos tajados. Y Santa Casilda, olvidada en su dolor, aparece ahora en un éxtasis.

De Burgos pasa el poeta a la Cartuja de Miraflores. Las dos poesías que el viejo monasterio inspira al poeta son seguramente las más hermosas del libro; las dos son puramente descriptivas. En la primera, Gautier nos describe el camino. La

subida es "áspera, larga y polvorienta". "Ni una brizna de hierba, ni una fresca coloración". La vista sólo descubre albaradas de piedra seca, rocas peladas de granito, torrenteras y barrancos pedregosos; acá y allá los olivos de follaje gris y retorcido tronco ponen su nota triste en el desolado panorama. De pronto, cuando el viajero ha llegado a la altura, se descubre allá abajo, en la lontananza, una perspectiva inesperada. "Se columbra allá abajo, en lo azul de la llanura, la iglesia donde duerme el Cid a par de doña Jimena".

El poeta llega a la Cartuja. En otra breve poesía — "La Fuente del Cementerio" — nos cuenta su impresión. Un camposanto cubierto de menudo follaje hace las veces de jardín. Las plantas crecen en su ámbito viciosamente. Sólo tal vegetación puede crecer en "la humedad fría, a la sombra de los largos muros". Dos cipreses perfilan su negra verdura en el azul del cielo. Todo es silencio, profundo reposo. En el centro, del vaso de una fuente, cae un agua clara, transparente, como en una "franja deshilada". Apenas si en el silencio secular y denso del cementerio, mientras los cipreses se yerguen hieráticos, mudos, se percibe el murmullo levísimo de esta agua límpida y tenue que cae perennemente, mansamente, del verdinegro pilón...

El poeta va rimando sus impresiones a lo largo de los caminos de España. Soberbio espectáculo se presenta a sus ojos desde lo alto del Guadarrama: paisaje que debía entusiasmar también a Alejandro Dumas y a los poetas y pintores que le acompañaban. Desde el Guadarrama "se descubre España como un panorama". Allá, "en el horizontete remoto, eleva su cúpula triste el grave Escorial". En la lontananza remota, "entre la bruma algodonosa", aparece el punto luminoso de Madrid. La montaña es alta y formidable; sus picachos refulgen "argentados de nieve". "El agua diamantina" se desliza entre la hierba con un sordo murmullo.

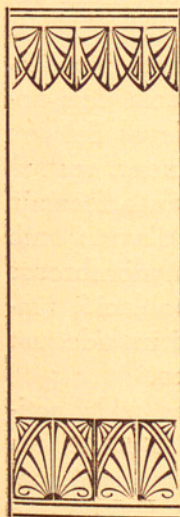
Las manolas madrileñas, el pintor Ri-

bera, las llanadas melancólicas de la Mancha, las quiebras y cimas de Sierra Nevada dan motivo también al gran poeta para sus rimadas meditaciones. Tres granadinas — Martirio, Dolores y Gracia — le ofrecen tema para uno de los más bellos poemas del libro.

La España de 1846 revive en estas páginas de Gautier: en sus poesías y en la prosa de su "Viaje". No son los meros accidentes lo que llega a nuestro espíritu; no son las exterioridades lo que nos produce en estas páginas una honda e indefinible sensación. Los casos, los accidentes, las circunstancias (trajes, diversiones, costumbres, etc.) pasan; el viajero puede recogerlas en su libro y hacer un hermoso libro. Pero hay algo más y más hondo en un país: es algo es la esencia de las cosas, un ambiente inexpresable y permanente, un hálito misterioso que siglos y siglos de vida, de historia, de arte, de dolores, de tragedias, han formado sobre las cosas, sobre los paisajes y en las ciudades. Pues la atracción profunda del "Viaje" de Gautier, y más que de la prosa, de las poesías "España", consiste en que este gran poeta, intuitivamente, con intuición maravillosa, ha sabido recoger y expresar una partícula de esta esencia española.

En 1808 se lamentaba amargamente don Antonio de Capmany — en la segunda parte de su "Centinela contra franceses" — de la desaparición de la España clásica y de la infiltración en nuestra patria de usos, muebles, palabras, trajes, sentimientos e ideas extranjeras. "Corrijamos nuestras costumbres — decía Capmany — volviendo a ser españoles de chapa y de calzas atacadas." No; lo pasado no se puede volver a vivir; la corriente del tiempo no puede ser remontada. Las calzas atacadas, como los cachivaches de la casa, las diversiones, las costumbres, todo se modifica y cambia. Vivamos nuestro tiempo; pero si somos artistas, si sentimos algo ante el paisaje y en las viejas ciudades, tratemos de expresar en unas páginas de prosa o en unos versos — como hizo Gautier — la impresión que en nosotros produce esta llanura parda y solitaria de Castilla, esta callejuela con sus tiendecillas de abaceros y regatones, este viejo palacio con los cristales rotos y polvorientos, cerradas las ventanas, con su jardín de adelfas, rosales y cipreses, obstruidos los viales por los hierbajos, saturado el ambiente por denso olor de humedad, llena de hojas las aguas inmóviles, negras, de una fuente.

AZORIN

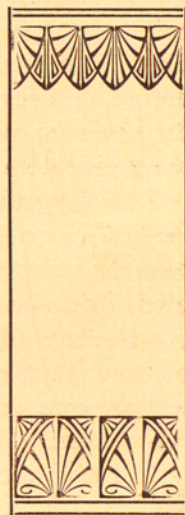
Paisatge empordanès

*Va fugint el sol brillant
que omplia d'or el paisatge;
els aucells passen, xisclant,
pel cel pur, sense un celatge.*

*El crepuscle, impressionant,
dels xiprers daura el fullatge;
l'hora és bella i és vibrant
en la solitud salvatge...*

*Ha florit el primè estel
entre la blavor del cel...
De l'arbreda, perfumada,
surt el caut d'un rossinyol.
Baixa per un corriol
un pastor amb sa ramada.*

Maria Gràcia Bassa

La Girona futura

Quantes vegades havem parlat de les venerables i emotives pedres milenàries dels vells carrers de Girona! Quantes vegades havem fet l'elogi dels seus monuments magnífics, que ens perpetuen, després de molts segles, la puixansa i l'ardidesa d'uns gironins benemèrits, que varen saber donar una fesomia inconfusible a la seva ciutat!

I bé; alguna vegada caldrà que parlem de la Girona futura, d'aquella altra ciutat que en nostres moments optimistes somniem i que de cop i volta voldriem fos realitat, sense adonar-nos de què les ciutats, per al seu expandiment, necessiten el temps, que és el gran factor de totes les creixenses.

Portats per la nostra imaginació, ara desfermada, figurem-nos, si us plan, una

visió de la Girona de l'avenir, la de l'any dos mil, tal vegada.

Llavors, el clos del que avui és ciutat vella, serà en conjunt un monument venerat: legions de turistes s'embadaliran, més encara que avui, davant les perspectives dels vells carrers, la gràcia dels antics monuments i l'aire medieval del seu ambient. La plana, contràriament, restarà atapeïda de construccions, i amb fesomia absolutament diferent de la d'avui: amb cases de molts pisos d'alçada, nombrosos jardins per a esbarjo de la població, àmplies escoles a tots els barris i un adequat edifici per a Museu i Biblioteca.

La ciutat desenrotllarà una vida actívissima de treball. Les artèries principals dels seus carrers donaran la sensació, pel seu tràfeg, d'aquesta puixansa feinerà que

la ciutat haurà anat adquirint, i que serà el motiu més preuat de la seva poixansa i vàlua.

L'espai es veurà creuat per nombrosos i gegantins avions, alguns d'ells pertanyents a línies internacionals i altres a línies interurbanes o intercomarcals. Un gran camp d'aterratge facilitarà i permetrà ordenar les entrades i sortides d'aquelles naus aèries, vertadera i enorme estació que haurà assolit nombre crescutíssim de passatgers i un enorme tonatge de mercaderies.

En l'aspecte cultural, funcionaran a Girona, además de molts centres d'ensenyament primari i secundari, Escoles tècniques en relació amb les indústries predominants aquí. Una escola general de Cultura, a manera d'Universitat popular, cuidarà de la instrucció i de l'orientació professional dels joves gironins, i per mitjà de les derivacions de la Radio i de la Televisió podran escoltar-se còmodament les classes i seguir-se les pràctiques, donades per eminents personalitats destacades en totes les disciplines.

El cens de Girona, que serà molt superior al d'avui, haurà permès l'evolució progressiva dels mitjans de comunicació terrestre: uns trens bloc, monorails possiblement, i moguts per força elèctrica, comunicaran rapidíssimament amb el mar: aquesta comoditat permetrà que els gironins tinguin la impressió viva de què el mar banya els arrebals de la seva mateixa ciutat.

La higiene haurà aconseguit fer desaparèixer tantes vivendes insanes com ara desgraciadament patim i tantes infeccions com ara ens colpeixen. Els enderrocs de cases i cases hauran permès aixamplar les vies i fer que el sol arribi a totes les vivendes: i instal·lacions depuradores permetran beure les aigües, sense cap temensa d'un possible contagi.

Uns serveis automàtics de descàrrega

intermitent mantindran lliures i netes les conduccions d'aigües brutes i les grans col·lectors de la ciutat; i el riu, motiu de tantes opinions oposades i d'alguns projectes desgraciats, haurà sigut objecte de la urbanització adequada que el farà un motiu d'embelliment per a Girona.

La concòrdia que regnarà entre els gironins no serà més, sortosament, que la perllongació de la que de sempre ha existit entre els diversos estaments de la ciutat, en la qual, per glòria seva, les lluites polítiques i socials no han pres mai el caire d'enverinament que han adquirit a voltes en altres poblacions menys sortoses.

Les Pedreres hauran assolit categoria de vertadera ciutat jardí, i la urbanització de vies i passeigs, avui tant retardada, tindrà llavors notable densitat i permetrà disfrutar còmodament de bellíssimes vistes sobre el pla i els dolços redossos de Sant Daniel.

.....

¿Que el que havem descrit és possiblement una visió quimèrica o un somni fantasiós? Tant se val. Però si tots posem en el treball d'engrandiment de la ciutat el nostre esforç, el nostre entusiasme i el nostre optimisme, tal vegada les fantasies d'avui puguin ésser llavors esplendoroses realitats.

La nostra generació, que va trobar una petita "capital de província" de 15 mil habitants, és possible que pugui véure-la convertida en una vera "ciutat" de 30 mil. Si aquesta creixensa es mantingués en l'avenir amb el mateix ritme que en aquests 25 anys darrers, el que avui pot semblar el descabdellament d'una il·lusió, devindria la cosa més natural i lògica.

Que l'optimisme, el treball i la constància de tots, obri el miracle de la Girona gran, fèrria i fermament ciutadana, que ja veiem dibuixar-se entre la boirina de l'avenir.

Joaquim PLA

LA FUENTE ME DECIA...

La fuente me decía :
canta tu melodía
cada día
sin miedo ni rubor;
canta tu pensamiento,
tu íntimo sentimiento
y tu ideal mejor.

Cultiva tu lirismo
espontáneo y sincero.
Canta el profundo abismo
y el amable sendero.

Las cuerdas de tu lira
que sepan expresar
lo que canta, suspira,
o rompe a sollozar.

Y que tenga el acento
dulce o conmovedor
de la risa, del viento,
del dolor, del amor.

Para cada momento
que tenga tu lirismo

carcajada, lamento,
tragedia u optimismo.

El alma de tu lira
que sepa interpretar
cómo la vida gira
y varía al pasar.

La fuente me decía :
canta tu melodía
cada día...

ELISABETH MULDER DE DAUNER.

Colonias Escolares de "EL AUTONOMISTA". - Cadaqués, 1929.

El barco

que parte

Mira la soledad del mar. Una línea impenetrable la cierra, tocando al cielo por todas partes menos aquella en que el límite es la playa. Un barco, ufano el porte, se aleja, con palpitación ruidosa, de la orilla. Sol declinante; brisa que dice "¡vamos!"; mansas nubes. El barco se adelanta, dejando una huella negra en el aire, una huella blanca en el mar. Avanza, avanza sobre las ondas sosegadas. Llegó a la línea donde el mar y el cielo se tocan. Bajó por ella. Ya sólo el alto mástil aparece; ya se disipa esta última apariencia del barco. ¡Cuán misteriosa vuelve a quedar ahora la línea impenetrable! ¿Quién no la creyera, allí donde está, término real, borde de abismo? Pero tras ella se dilata el mar, el mar inmenso; y más hondo, más hondo, el mar inmenso aún; y luego hay tierras que limitan, por el opuesto extremo, otros mares; y nuevas tierras, y otras más, que pinta el sol de los distintos climas y donde alientan variadas castas de hombres: la estupenda extensión de las tierras pobladas y desiertas, la redondez sublime del mundo. Dentro de esta inmensidad, hállase el puerto para donde el barco ha partido. Quizás, llegado a él, tome después caminos diferentes entre otros puntos de ese campo infinito, y ya no vuelva nunca, cual si la misteriosa línea que pasó fuese de veras el vacío en donde todo acaba...

Pero he aquí que, un día, consultando la misma línea, ves levantarse un jirón flotante de humo, una bandera, un mástil, un casco de aspecto conocido... ¿Es el barco que vuelve! Vuelve, como el caballo

fiel a la dehesa. Acaso más pobre y leve que al partir; acaso herido por la perfidia de la onda; pero acaso también, sano y colmado de preciosas cosechas. Tal vez, como en alforjas de su potente lomo, trae el tributo de los climas ardientes: aromas deleitables, dulces naranjas, piedras que lucen como el sol, o pieles suaves y vistosas. Tal vez, a trueque de las que llevaba, trae gentes de más sencillo corazón, de voluntad más recia y brazos más robustos. ¡Gloria y ventura al barco! Tal vez, si de más industriosa parte procede, trae los forjados hierros que arman para el trabajo la mano de los hombres; la tejida lana; el metal rico, en las redondas piezas que son el acicate del mundo; tal vez trozos de mármol y de bronce, a que el arte humano infundió el soplo de la vida, o mazos de papel donde, en huellas de diminutos moldes, vienen pueblos de ideas. ¡Gloria, gloria y ventura, al barco!

* * *

Fija tu atención, por breve espacio, un pensamiento; lo apartas de ti, o él se desvanece por sí mismo; no lo divisas más; y un día remoto reaparece a pleno sol de tu conciencia, transfigurado en concepción orgánica y madura, en convencimiento capaz de desplegarse con toda fuerza de dialéctica y todo ardimiento de pasión.

Nubla tu fe una leve duda; la ahuyentas, la disipas; y cuando menos la recuerdas, torna de tal manera embravecida y reforzada, que todo el edificio de tu fe se viene, en un instante y para siempre, al suelo.

Lees un libro que te hace quedar meditando; vuelves a confundirte en el bullicio de las gentes y las cosas; olvidas la impresión que el libro te causó; y andando el tiempo, llegas a averiguar que aquella lectura, sin tú removerla voluntaria y reflexivamente, ha labrado de tal modo dentro de ti, que toda tu vida espiritual se ha impregnado de ella y se ha modificando según ella.

Experimentas una sensación; pasa de ti; otras comparecen que borran su deyo y su memoria, como una ola quita de la playa las huellas de la que la precedió; y un día que sientes que una pasión, inmensa y avasalladora, rebosa de tu alma, induces que de aquella olvidada sensación partió una oculta cadena de acciones interiores, que hicieron de ella el centro obe-

decido y amparado por todas las fuerzas de tu ser; como ese tenue rodrigón de un hilo, a cuyo alrededor se ordenan dócilmente las lujuriosas pompas de la enredadera.

Todas estas cosas son el barco que parte y desaparece, y vuelve cargado de tributos.

José Enrique RODÓ

Parlem de Condorcet

Qui hagi llegit quelcom sobre la revolució francesa, sabrà qui fou Condorcet.

Pro no tothom tindrà coneixement detallat del que Condorcet va fer per l'educació liberal, democràtica, popular. I això és el que'ns proposem fer avui amb aquest petit treball: donar a coneixer els pensaments cabdals i els fets principals de Condorcet per la causa de l'instrucció del poble, cosa que nosaltres hem considerat sempre com la primordial i essencial per a la redempció dels humils i la conquesta completa de totes les llibertats.

Pensem que aquestes coses son sempre d'actualitat, i majorment avui en que es produeixen revifalles encoratjadores i el poble sembla que intueix al menys, si és que no'n te una perfecta consciència, de quins son els camins segurs que l'han de conduir a la seva lliberació i a la possessió plena dels seus drets.

* * *

Condorcet fou elegit diputat per París a l'Assemblea legislativa el setembre de 1791, i des de'ls primers moments fou designat com a membre del Comitè d'Instrucció pública, en nom del qual va llegir a l'Assemblea el seu "Informe". Aquest

"Informe" és el més notable dels treballs pedagògics de la Revolució francesa.

L'autor considera que l'ensenyament públic persegueix tres finalitats: 1.ª, donar a tots els ciutadans els coneixements necessaris per a l'exercici dels drets comuns i per a el gaudir pacífic de l'independència personal; 2.ª, donar a cadascú el saber tècnic convenient a una professió determinada; 3.ª, assegurar a tots la cultura que hom pugui assolir segons el talent natural.

A la primera d'aquestes finalitats correspon la creació d'un ensenyament elemental, comú a tots els nens, sense distinció de fortunes ni jerarquies. És l'escola primària, igual per a tots, amb el mateix contingut cultural, tant a les grans ciutats com als pobles més petits.

Per a les altres dues finalitats, Condorcet proposa 4 graus més d'ensenyament, és a dir, 5, amb el de l'escola primària.

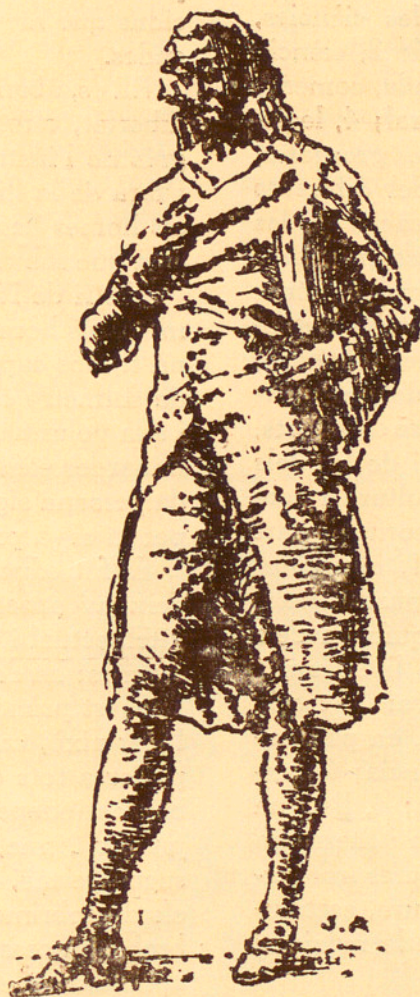
El segon grau dels cinj és l'"escola secundària", que correspon al tipus d'escola que a França i a Itàlia anomenen escola primària superior. N'hi ha d'haver una a cada districte de ciutat i una a cada població de 4.000 habitants. Aquest grau està

destinat, diu l'"Informe", als fills de les famílies que poden prescindir del treball dels petits i dedicar a llur educació un major número d'anys. Els estudis duraran tres anys, es donaran en ordre cíclic i comprendran: Nocions gramaticals necessàries per escriure i parlar correctament; nocions d'Història i Geografia de França i dels països veïns; nocions dels principis de les arts mecàniques, dels elements pràctics del comerç, dibuix, etc.; nocions sobre els punts més importants de la moral i de la ciència social, amb explicació de les regles principals concernents als contractes i obligacions; lliçons elementals de Matemàtica, Física, Història Natural, amb aplicacions a les arts, agricultura i comerç. Cadascuna d'aquestes escoles secundàries contindrà una petita biblioteca, un museo d'Història Natural, models de màquines i eines i un gabinet d'instruments meteorològics. (Aquest segon grau és quelcom paregut a l'actual baxillerat elemental espanyol. Que'n vivim d'atrasats!)

Els alumnes d'aquest segon grau que poden prosseguir els estudis, ingressen al tercer grau, a l'"Institut". Condorcet proposava la creació de 110 d'aquests instituts: un per a cadascun dels 83 departaments i 27 repartits entre les poblacions més importants. En aquests Instituts els estudis comprenien 4 grups: primer, ciències matemàtiques i físiques, dividides en 4 cursos: un de matemàtica pura, un de matemàtica aplicada (òptica, astronomia,

aplicació del càlcul i de la geometria a la física, etc.), un de física i de química experimental i un de història natural dels tres regnes; segon, ciències morals i polítiques, en tres cursos: un d'anàlisi de sensacions i idees, moral, mètode de les ciències i principis generals de les constitucions polítiques; un altre de legislació, economia po-

lítica i elements de comerç, i un altre de geografia i d'història filosòfica dels pobles; tercer grup (aplicació de les ciències a les arts) en tres cursos: un d'anatomia comparada, parts i art de la veterinària, un d'art militar i un de principis generals d'arts i oficis: quart grup, literatura i arts belles, en quatre cursos: un de teoria general i elements de les belles arts, un de gramàtica general i art d'escriure, un de llengua llatina i un altre de llengües estrangeres; i en alguns Instituts es podia establir un quint curs consagrat a la llengua grega. Els alumnes podien escollir el grup que tinguessin per convenient, o simultanejarlos, si tenien prou capacitat. (Aquest tercer grau del plà de Condorcet és el més flac i M. Liard l'ha censurat durament).

El quart grau s'estudia en els Liceus, dels quals se n'estableixen 9, un a Paris i els altres 8 a les principals ciutats de França. Les disciplines han de tenir la mateixa intensitat que en les facultats universitàries, i es divideixen (com en el grau tercer) en quatre grups: primer, ciències matemàtiques i físiques, amb nou assigna-

tures: 1, geometria transcendental i anàlisi matemàtica; 2, mecànica hidràulica, mecànica celeste i aplicacions de l'anàlisi als objectes físics; 3, aplicacions del càlcul a les ciències morals i polítiques; 4, astronomia d'observació; 5, física experimental; 6, química; 7, mineralogia i geologia; 8, botànica i física vegetal; 9, zoologia. Segon grup, ciències morals i polítiques, amb cinc assignatures: 1, mètode de les ciències, psicologia, ètica i dret natural; 2, ciència social, economia política, hisenda, comerç; 3, dret públic i legislació general; 4, legislació francesa; 5, cronologia, geografia, història filosòfica i política del diferents pobles. — Tercer grup, aplicació de les ciències a les arts, amb 12 assignatures: 1, anatomia i fisiologia; 2, farmàcia i matèria mèdica; 3, medicina teòrica (patologia, semiòtica, nosologia i terapèutica), 4, medicina pràctica de les malalties internes i externes; 5, teoria i pràctica dels parts, de les malalties de sobrepant i de les dels nens; 6, veterinària; 7, agricultura i economia rural; 8, mineria; 9, teoria de l'art militar; 10, ciència naval; 11, estereotomia i part geomètrica de les construccions i dels oficis i arts; 12, part química dels oficis i arts. — Quart grup: literatura i belles arts, amb 8 assignatures: 1, teoria de les belles arts en general i, en particular, de la poesia i de l'elocució; 2, antiquitats; 3, llengües orientals; 4, llengua i literatura gregues; 5, llengua i literatura llatines; 6, llengües i literatures modernes; 7, dibuix aplicat a la pintura, escultura i arquitectura; 8, teoria de la música i de la composició.

El quint grau està format per una Societat Nacional de Ciències i Arts, que persegueix tres fins: 1, inspeccionar i dirigir els establiments docents de tot ordre; 2, procurar el perfeccionament de les ciències i les arts; 3, recullir, encoratjar, aplicar i escampar els coneixements útils.

Aquest projecte de Condorcet no arribà a ésser votat, a causa dels aconteixements polítics; pro ha quedat com un exemplar

teòric de l'ideologia constructiva dels homes de la Revolució francesa.

* * *

Demés d'aquest "Informe" històric, Condorcet va escriure altres obres lluminoses, sobre filosofia, història, economia, matemàtica, i cinc "Memòries" sobre instrucció pública, en les quals hi ha idees i observacions que mereixen ser conegudes i divulgades.

Ell és, abans que tot, amant sincer de la llibertat, i té la convicció de que el progrés de l'instrucció desterrarà el despotisme i farà de la llibertat, no "una paraula que els homes llegeixen en els codigs, sinó un dret que sabran posseir i exigir."

"El fi de l'instrucció no és el de fer admirar als homes una legislació acabada, sinó fer-los capaços de jutjar-la. No's tracta de sotmetre cada generació a les opinions i a la voluntat de la precedent; ans be iluminar-les cada vegada més, a fi de que cada persona sigui més digne de governar-se per la seva pròpia rahó."

El fet educatiu, segons Condorcet, tendeix a conseguir l'emancipació material, intel·lectual i moral de l'home. Mes ha de fer més: ha de fer real l'igualtat de drets... "aquest primer principi d'eterna justícia." I per això, cal donar una ensenyança superior a tots els qui siguin capaços de rebre-la, independentment del llinatge; en primer terme, per ser una cosa justa; en segon terme, perque així es multiplicaran els descobriments de tota classe, i es faran brollar incessantment noves veritats, les aplicacions de les quals augmentaran el poder de l'home sobre la naturalesa i contribuiran al benestar moral i material de l'humanitat entera.

Algunes altres idees de Condorcet, clares i lluminoses, perfectament democràtiques, com les precedents, podriem considerar i resumir en aquest treball; pro ens adonem ara que l'article resulta ser una mica massa llarg, i temem abusar de la paciència del lector.

I, per acabar, sols direm que Condorcet, i amb ell molts dels grans homes de la Revolució francesa, consideraven com la ciència de l'educació s'anava convertint en un capítol interessantíssim de la política, o, millor dit, com remarcà després Michélet, que "l'educació és tota la política".

En l'esperit d'aquells homes hi latia ja el pensament, enc que no haguessin trobat la fórmula, del que avui hom anomena la escola única, o unificada, i per la qual ja l'alemany Diesterweg, a mitjans del segle dinou, propugnava així: "Els nens neixen iguals; existeixen en multiplicitat infinita diferències individuals, és cert; mes cap psicòleg ha pogut determinar encara diferències generals per les distincions de classe social, fortuna, ocupació dels pares... I ja que la Naturalesa imposa l'igualtat, la societat deu seguir aquesta indicació oferint els mateixos mitjans d'educació a tots

els que n'estan necessitats, de la manera següent: a) igualtat de l'educació infantil; b) reunió dels nens de totes les classes socials en els mateixos centres d'ensenyament, sense tenir en compte les diferències de classe social, fortuna i ocupació, eternament variables, accidentals, generalment arbitràries, rarament dependents dels individus."

¡Quánt poden aprendre, dels revolucionaris del segle divuit, i dels liberals del segle dinou, molts dels polítics que actualment s'anomenen ells mateixos liberals i demòcrates, pro que amb els fets demostren tenir, o be una incomprensió suicida en el que fa referència a l'educació, o be una sorneria incompatible amb la serietat i dignitat — lleialtat amb sí mateix — que han de tenir els homes tots, i més encara els encarregats dels afers públics!

C. COSTAL.

Colonias Escolares de "EL AUTONOMISTA". - San Feliu de Guixols, 1929.

ARTISTAS POBRES

Sería muy grata la vida de muchos artistas y el Arte mejor servido, si la pobreza de tantos pintores no les obligase a ser esclavos de un medio que no responde a su temperamento. Un pintor pobre, y sobre todo paisajista, no logrará jamás esa celebridad envidiable de los pocos que triunfan, porque ese pintor que ama el paisaje heroico, el misterio de las selvas, los roquizaes acantilados, los derrumbaderos de los canchales, las costas escarpadas y mares que con su grandiosidad emotiva despiertan la sensibilidad de los más apáticos; los verdos glaucos de cármenes y jardines, henchidos de color y poesía, todo esto, le está vedado al artista pobre al escogerlos por tema, porque están muy lejos, porque supone gastos cuantiosos que no puede sufragar. Tiene que ceñirse a pintar a lo que le rodea, tal vez tierras yermas, rastrojos y barbechales, lo que podríamos llamar Naturaleza muerta, sin línea ni color; o un género que no responde a su idiosincrasia artística de pintor de temas grandes. Así, fracasan las naturales inclinaciones de muchos artistas, tuercen el camino de la gloria, de un genio tal vez, por la escasez de medios, que van conduciéndole insensiblemente por los caminos de la indiferencia, del amaneramiento, obligándole a producir, para su sostenimiento, un arte chabacano, unas casitas trazadas con tiralíneas, barrancos sin fronda ni agua, mares de balneario con puntas y cabos de una teatralidad irrisoria; la vaquita, la cabra, el jumento y el carro; todo ese cortejo pastoril, muy bueno para su familia, pero no para producir emoción, que, al cabo, es lo que debe ser en arte. A todo esto, hay que sumar las dificultades para la venta ¡es tan difícil vender en estos casos! que para conseguir algo, si no tiene más medios para vi-

vir, ha de ser con súplicas y ruegos que no causan bien a la natural independencia, al concepto del valer que todo artista trae consigo en su fuero interno.

En cambio, el artista que nació rico, no encuentra obstáculos, todo lo encuentra

trillado para dar cumplimiento a sus preferencias temáticas. ¿Qué les importa que Mallorca, la isla maravillosa, preferida por todos los paisajistas, esté fuera de las rutas ordinarias; que la vega granadina y los Gaitanes de Málaga; que la sierra de Gredos o el Moncayo; que el valle de Orden, los Picos de Europa, Sierra Nevada, Cuenca, Gerona, el Canigó, Recasens y otros lugares del Pirineo, parques nacionales la mayor parte, por su gran belleza, llenos de un interés grande para los artistas, si tienen toda clase de facilidades para su traslado, incluso para sufragar el auxilio de hombres y caballerías, si les es preciso?

El artista pobre halla el camino vedado en todas partes, hasta para la exhibición de lo que hace con desgana, porque todo cuesta dinero; pues el organizar una pequeña exposición, entre el alquiler del local y marcos, importan de dos a tres mil pesetas, de que no dispone la mayoría de las veces. Y menos mal si vendiese luego; pero es tan escasa la venta, aun entre los que descuellan, que excuso decirte, lector amigo, cómo será, el que sus medios o su suerte le tienen atenazado en una mediocridad.

Antes, se mandaban cuadros a la Argentina para ser vendidos en el famoso salón Wittcomb u otra galería bonaerense; pero, desde que esos cuadros han sido objeto de un arancel, tal que fuese una mercancía cualquiera, los artistas o los revendedores que organizaban esas ventas, se abstienen de hacerlo por el fantasma

presente: Derechos de Aduana, 40 pesos por cada cuadro. Alquiler del salón, 300 pesos semanales. Aparte el seguro correspondiente, los portes, derechos al consulado de aquí, más un tanto por ciento crecido de lo que se vende, hacen que el artista pobre, aun valiendo mucho, encuentra cerrado el camino por donde antes podía hacer algún ingreso. Al rico, al domador del éxito, no le importa nada de todo esto, porque con una sola obra dá con desuello para todos los gastos, incluso para el viaje en primera clase y su manutención en un hotel de primer orden. Mejor para él, porque así las obras de los pigmeos no empañan el brillo de las suyas, ni distraen la prestantia de sus prestigios personales.

Entre tanto nuestra sociedad, el Estado, va protegiendo el arte con unas bolsas de viaje irrisorias, con unos pensionados al Paular o una temporada en Granada, a pintar siempre lo mismo, sin selección de temperamentos, sin ver lo que conviene

a cada cual. El poder público provincial o municipal de nuestro país, hace una adquisición cada dos o más lustros con que enriquecer el museo local; a veces ni esto, porque hay déficit o no hay remanente para obras de arte. La gente adinerada, encuentra de mal gusto la pintura moderna, no siendo de una celebridad. Ahora la moda está en la adquisición de cuadros viejos, han entrado en turno todos los marmarrachos escondidos en los desvanes. Las prenderías de la corte no dan abasto para tal demanda. No importa que esas pinturas sean abortos, creaciones de algún esbirro creyente que entretenía sus ocios ensayándose para artista. Así se da el camelo a cualquiera, haciéndolo pasar por un Velázquez, un Botticelli o un Tiziano nada menos. Y si es retrato, mejor, porque puede pasar por algún antepasado de la familia.

Jaime PALMAROLA

Rosas, octubre de 1930.

Prehistòria Catalana

Una nova estació? - El "Forn de Pinell" (Castell d'Aro)

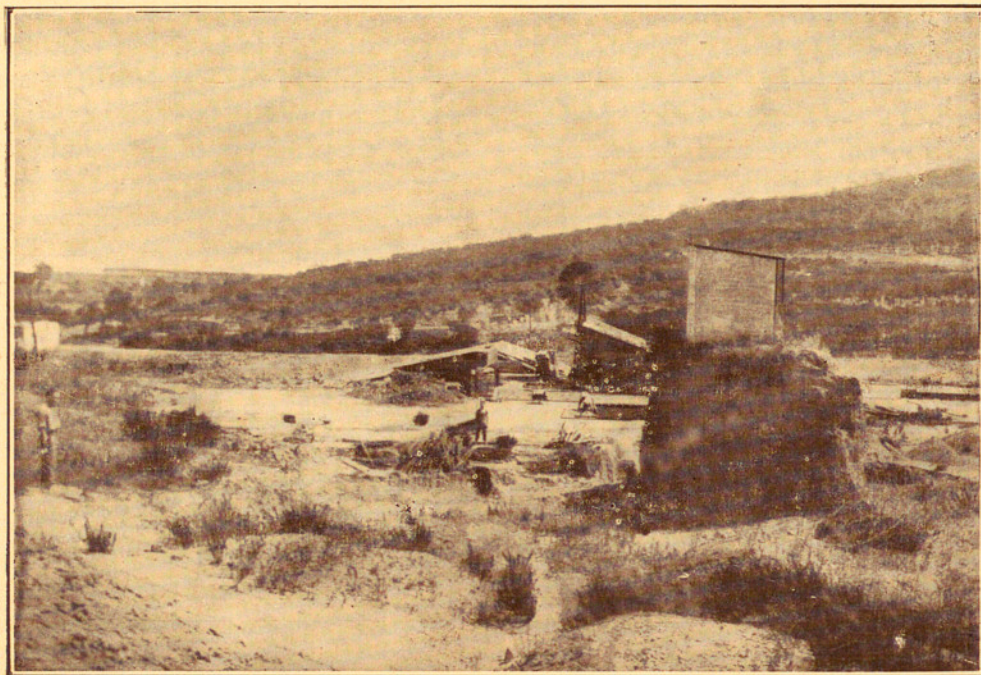
Poques activitats especulatives han aconseguit, en aquest segle, uns resultats tan falaguers com les de Prehistòria. Pel que's refereix a Catalunya fa onze anys que l'il·lustre professor P. Bosch Gimpera pogué dir com "era possible ja, ordenant el nombrós material d'estudi que existia, oferir als estudiosos un quadro intel·ligible de l'evolució de la cultura des de la més antiga edat de pedra fins el temps de la romanització del nostre territori". Certament que això no vol pas dir l'haver resolt tots els problemes sino poder mostrar lo típic o ca-

racterístic de la civilització en cada una de les grans edats. Resta per a definir, per exemple, el trànsit d'una a altra edat, concretar les àrees de cada cultura en forma que siga possible una ben documentada representació cartogràfica, i explicar certs orígens i connexions valent-se de l'aplicació conjunta de mètodes arqueològics, històrics i antropològics i fins dels avenços de la Geografia humana per la determinació de l'acció de l'ambient en cada temps sobre la població.

Precisament una preocupació geogràfi-

ca referent a la evolució del poblament de la comarca de La Selva, adreçà algunes de les nostres excursions estiuenques a les valls i serraes del massís que es redreça entre la formosa vall del Ridaura i la del baix Tordera, i si bé un dels resultats d'aquestes caminades fou la impressió de que aqueix massís que culmina en el Puig de les Cadiretes (519 m.) prop del teulat del

xols, ens portà a conversar amb el propietari actual senyor Jaume Aymerich, el qual no sols ens mostrà el material que s'havia recollit, sinó que ens autoritzà per a visitar el lloc i consultar als treballadors que havien presenciada la lamentable profanació de varies sepultures considerant-les com enterraments fets a l'atzar durant la guerra "amb els francesos".

FORN DE PINELL (Castell d'Aro)

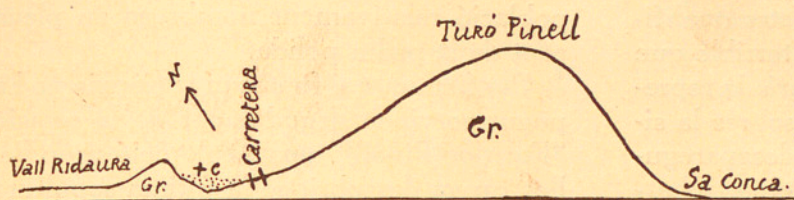
Pla de Montagut, és una zona plena d'interés i gairebé inexplorada en molts ordres, un altre resultat fou la visita d'una estació prehistòrica que malgrat les nostres consultes no hem trobat esmentada enlloc i que ofereix, sembla, el doble interés d'un nou centre per exploracions i d'esmenar el que es senyalava com límit nord d'expansió de la cultura d'Almeria caracteritzada pels sepulcres no megalítics i el seu material distintiu, en el cas de tenir una confirmació les nostres induccions profanes.

Una amable indicació d'haver-se fet la troballa d'alguns objectes prehistòrics en la excavació d'uns terrenys per a la fabricació de rajols prop de Sant Feliu de Gui-

La estació es troba a tres quilòmetres de Sant Feliu i a altres tants de Castell d'Aro i Fanals, coneixent-se pel nom de "Forn de Pinell" en raó, segurament de l'existència del forn de rajols i de la proximitat del turó del Pinell (85 m. sobre el nivell de la platja de Sa Conca).

Aquest turó separa les valls del petit torrent de S'Agaró i la del Ridaura. Tot ell és de granit forsa alterat i amb una quantitat considerable de mica blanca. De la banda de ponent s'abaixa suaument i s'estreny estrangulat pels terrenys quaternaris de les dues valls esmentades. La part més estreta és creuada per la carretera de Sant Feliu a Palamós, des de la qual es veu

el forn al N. W., a uns cent metres, en la mateixa direcció de Castell d'Aro i dels cims rocosos de Vallbanera.

Secció topogràfica de la platja de Sa Conca a la Vall de Ridaura pel Forn de Pinell +.; Gr- granit; c - quaternari.

La observació del terreny diluvial damunt del qual s'aixeca el forn, permet distingir-hi quatre pisos diferents que correspondrien a dues inundacions o embassaments de les aigües continentals i a dos períodes d'escolament. El més fondo, en contacte amb la roca cristallina, és un pis argilós, homogèni, d'uns vuit metres de gruix; el segon, gresós, amb abundància d'òxits, d'uns dos metres; el tercer, argilós també, però menys compacte que el primer, d'uns dos metres i mig, i el quart francament gresós i de menys gruix. Les restes prehistòriques s'han trobat sobre el segon pis argilós, sota la gresa d'origen diluvial, a un metre de fondo i en els llocs on es veu l'encarregat de la rajoleria a la esquerra de la fotografia, i en l'angle de la dreta.

Les primeres troballes, que no hem vist encara, daten de onze o dotze anys segons les notícies dels treballadors. Foren onze sepultures amb alguns esquelets forsa ben conservats, fragments de ceràmica, ganivets de sílex, destrals de pedra i grans perforats per a collars. Bona part d'aquests materials — exceptuant-ne els ossos, els posseex una família domiciliada a Figueres..

A últims de l'any passat es descobrí un altre esquelet del qual no'n queda prou feina rastre per haver-se'n repartit fragments diferents per persones. Prop de la sepultura hi havia una llosa de granit indicadora del lloc d'enterrament, quatre ganivets de sílex de set o vuit centímetres de llarg, molt ben tallats; dues destrals petites de serpentina, i una de pòrfid, més

prima, de forma poc corrent; un bloc de sílex, i un vas fet a ma, de terra negra, amb una ansa prop la base. Això és el que

conserva l'actual propietari del forn i el que ens ha permès fer les presents consideracions. Sembla, doncs, tractar-se d'una necròpolis eneolítica amb les fosses cava- des sobre el pis impermeable, comparable amb la temps ha explorada de Sant Genís de Vilassar i considerada com la manifestació més septentrional de la expansió de l'anomenada cultura d'Almeria.

Si realment fos així, bo i deplorant la pèrdua del material d'estudi per l'Antropologia i de no haver-se fet fins avui una exploració metòdica dels sepulcres, podria afirmar-se que la cultura eneolítica orien-

Materials característics de les fosses prehistòriques a Catalunya.

tal s'extengué almenys fins la xamosa vall del Ridaura en ple contacte amb la cultura megalítica del Pirineu (Romanyà); es compendria millor la presència de les destrals de pedra trobades isoladament a la mateixa vall i a Fanals; no hi hauria dub-

te de la presència d'una població en aquesta part terminal de la costa selvatana, 25 segles a. de J. C. que podria considerar-se com ascendent dels ibers indigetes qualificats per Avié de "gent dura i terrible que habitaba en coves"... i justificaria la represa de la tan debatuda qüestió sobre la situació de "Cipsela", la ciutat desapareguda. Si a juí de Pella i Forgas debía trobar-se a la plana de Torroella de Mantgrí; segons Blanch i Illa, a Calella de Palafrugell; a Palamós, segons Narcís Pagès, i a Sant Feliu segons altres autors, les condicions topogràfiques i climàtiques de la vall d'Aro, les formes del litoral, la presència de les muntanyes de Vallbanera i Les Garbares, i les estacions prehistòriques de Ro-

manyà i del "Forn de Pinell", son fets prou significatius per a considerar la plana baixa del Ridaura com a possible estatge d'una població relativament nombrosa en plena edat de la pedra polida.

Confiem que si fins avui la ciència no ha pogut servir-se degudament de la estació "Forn de Pinell", una exploració prop del lloc on va descobrir-se la última sepultura podria donar resultats falaguers per l'estudi tècnic i ordenat de les condicions de la necròpolis i augmentar la riquesa de dades per les ciències de Prehistòria, Antropologia i Geografia humana.

M. SANTALÓ

Setembre de 1930.

Tuberculosis...

Los músicos, los poetas, los hombres de ciencia, los inspirados, los artistas, románticas damas llenas de pasión, muchos de ellos no han sido más que pobres tuberculosos, desquiciados que concibieron y planearon sus obras en momentos de melancolía intensa, inflamados por la fiebre y agotados por la intoxicación tuberculosa. La heroína de la Dama de las camelias, la romántica Margarita Gautier, muerta joven, llorando siempre, llorando hasta cuando reía, aniquilada y consumida por la tuberculosis y por la intensa pasión que sentía por Armando, vive todavía entre nosotros: Chopin, el genial músico romántico que hace aun llorar con sus nocturnos sentimentales, era un tuberculoso deprimido, un melancólico un triste perpétuo, por la enfermedad que acabó por matarle, Mozart, muerto en plena juventud fué un inquieto tuberculoso; le vemos llorando en el adagio de una sonata y en seguida, a los pocos momentos le sentimos

reir en el rondó ligero y lleno de gracia de la misma obra. Estas alternativas de depresión, de tristeza, de melancolía, con momentos de excitabilidad, de alegría, de inquietud, son muy frecuentes en la vida de ciertos tuberculosos. Este mismo gran artista se pasaba largas horas entristecido, de pronto, impulsado por algo que llevaba dentro, alzabase animado por una alegría repentina poniéndose a tocar notas alegres o a bailar con la compañera de su vida a la que amaba con locura. A no ser este divino músico un enfermo tuberculoso no hubiera creado muchas de sus composiciones.

El gran pintor Watteau era un tuberculoso.

Schiller, el poeta alemán el que inspiró a Beethoven su novena Sinfonía, con la Oda de Alegría, fué un tuberculoso.

Bichart, el creador de la Anatomía comparada murió tuberculoso en plena juventud.

Roberto Koch, fué un tuberculoso, Lacme, el primer médico que auscultó, uno de los grandes genios de Francia y del mundo entero, el creador de los estudios fundamentales sobre la Clínica de la tuberculo-

sis, morí consumido por esta enfermedad.

Abel, el matemático insigne resolvía grandes problemas templando su pluma por la fiebre de la intoxicación tuberculosa.

Santa Teresita, la más guapa de las Santas de los Cielos, muere en plena juventud por la tuberculosis.

Muchos han sido los grandes artistas

que a la tuberculosis deben su muerte y a la tuberculosis debieron su inspiración. Rindamos pues un piadoso tributo de dolor y de admiración a algunos tuberculosos célebres que siguen todavía, muertos ya, pesando con la eternidad del genio, sobre las vidas de los actuales vivientes.

J. M. BOSCH MASGRAU

L'Orquestra Simfònica de Girona

En el moviment cultural de la nostra ciutat, hi ocupen un lloc ben destacat les manifestacions musicals. Ultra les organitzacions Casa Sobrequés, Foment de la Sardana, Ateneu de Girona i Associació de Música, la qual dintre de pocs dies, inaugurarà, amb son concert LXXX, el novè curs d'actuació, Girona posseeix masses orfeòniques i corals, escolanies, cobles, bandes, un quartet de corda i diversos quintets, amb un nombre anual d'actuacions molt superior al que podria esperar-se d'una ciutat com la nostra, si aquesta hagués d'ésser classificada sols atenent al cens de població.

Fa pocs dies, Hèctor Cabral, excel·lent violinista i Professor del Conservatori de Lima, ens deia la seva admiració per la intensitat del moviment musical a Girona. I si no es servessin testimonis irrecusables de l'alta consideració que, musicalment, mereix la nostra ciutat a artistes com Casals, Caffaret, Zimmer i tants d'altres, se'n faria acreeedora pel sol fet de l'existència de l'Orquestra Simfònica de Girona.

Perquè una Simfònica no és planta que pugui arrelar i créixer esponerosa en un indret qualsevol: necessita un ambient musical que no pot abastar-se sinó després d'un conreu intens i persistent de la més bella de totes les arts.

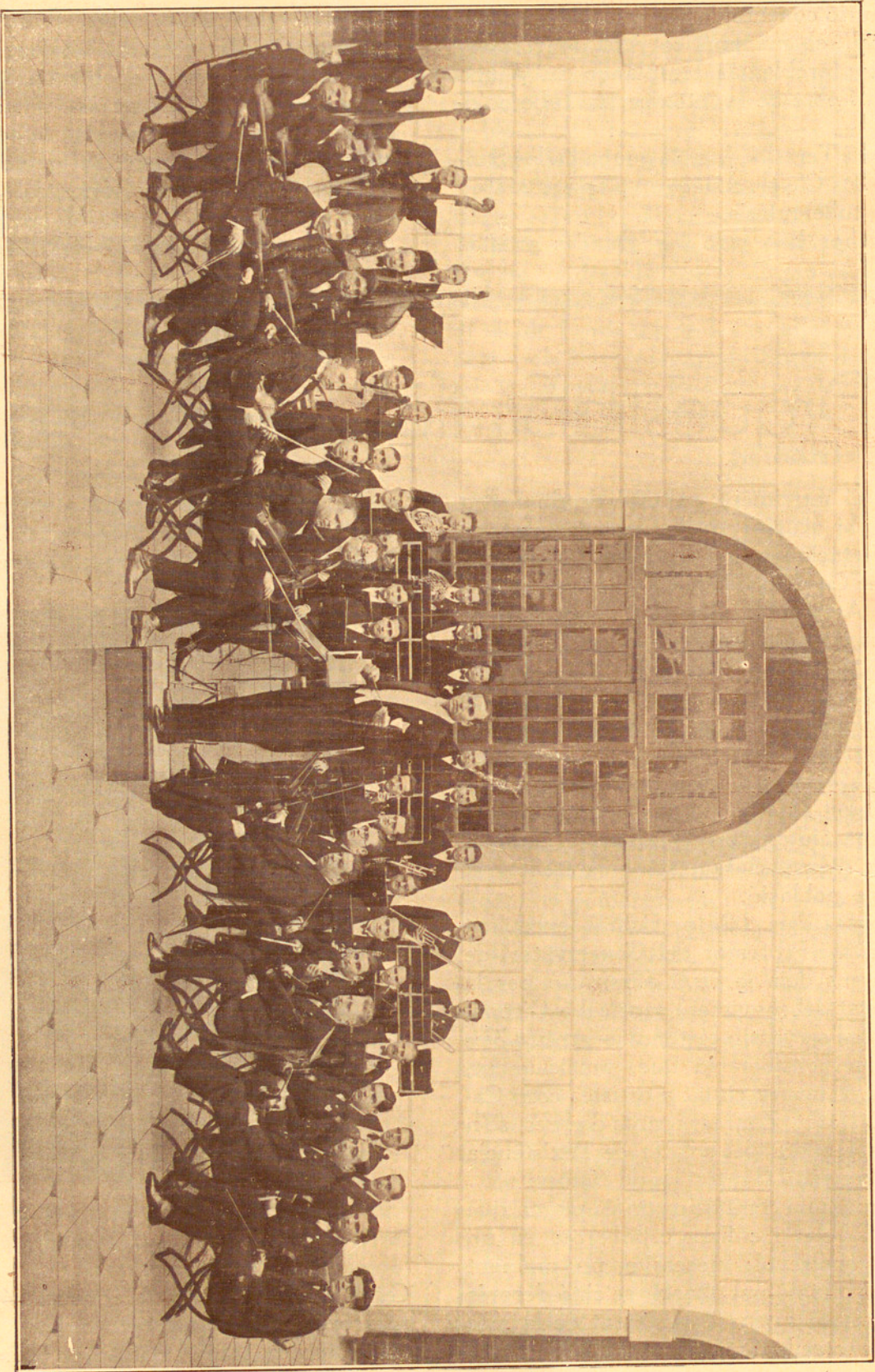
Per dues vegades s'havia sentit a Girona la necessitat d'una Simfònica: Mestre Juncà, primer, i, després, Mestre Baró

ISMAEL GRANERO
Director de la Simfònica de Girona

Güell n'havien intentat la constitució; mes, no n'era encara l'hora oportuna.

Fa un any i mig es reuniren Mestre Is-

Orquestra Simfònica de Girona

mael Granero, Músic major del Regiment d'Infanteria d'Assia, Mestre Josep Baró Güell, professor de música del Grup Escolar i director de l'Orfeó Cants de Pàtria, i Josep M. Dalmau Casademont, de la Directiva de l'Associació de Música, per jutjar de la viabilitat de la iniciativa del primer, de crear a Girona una Simfònica. Unànimement es cregué que el moment no podia ésser més favorable: existia l'ambient adequat; un ràpid repàs als valors musicals de la ciutat palesà com es comptava amb nombre suficient de professors de solvència artística acreditada, i es tenia el Director, el Mestre Granero, entusiasta i competent. Mancaven solament els mitjans econòmics que asseguressin les actuacions inicials, i aquests foren ràpidament aportats per l'Ajuntament, mercès a l'entusiasme de l'Alcalde Jaume Bartrina, per la meritíssima Associació de Música i per l'Ateneu Social Democràtic.

Amb el major delit s'emprengué la tasca. A primers de maig de 1929 començaren els assaigs, i el 5 de juliol següent tingué lloc al Teatre Principal el concert de presentació de l'Orquestra Simfònica de Girona, amb aquest programa: "Don Joan", overtura, Mozart; "Aria" de la suite en re, de Bach; "La donzella de la costa-La filadora" (glossa), de Juncà; "Marxa militar" n.º 2, de Schubert; "Primera Simfonia", de Beethoven, i "Serra amunt", de Morera. L'Orquestra era formada per 8 violins primers, 8 violins segons, 4 violas, 3 cel.los, 3 contrabaixos, 2 flautes, 2 oboes, 2 fagots, 2 clarinets, 2 trompes, 2 trompetes, 3 trombons, piano-arpa, tímpanis i triangle, caixa, castanyoles, etc.

L'èxit del concert fou sorollós, i el goig del nombrós públic ben vistent en constatar que Girona posseïa una vertadera Simfònica.

Passaren les vacances estiuenques i l'Orquestra reemprengué la tasca amb la plena convicció del triomf. Des de l'octubre de 1929 al juliol de 1930, la Simfònica gironina ha donat 12 concerts a Gi-

rona, Palafrugell, Palamós, Sant Feliu de Guixols, Figueres, Reus i Sabadell, la majoria en les Associacions de Música d'aquestes poblacions, i l'èxit ha estat en tots ells el més fidel company dels nostres artistes. El darrer d'aquests concerts, celebrat amb l'honrosa col.laboració del gran Manén, clausurà el passat curs de la nostra Associació.

El segon any d'actuació de la nostra Simfònica, ha tingut el més falaguer començament amb el concert celebrat el passat dia 21 a l'associació "Amics de la Música" de Badalona, i ja té en projecte tres altres concerts celebradors a Girona, amb motiu de les Fires d'enguany, a Torroella de Montgrí i a l'Associació de Música de Manresa.

Ultra les obres ja enumerades, l'Orquestra Simfònica de Girona compta amb les obres següents, de repertori o en estudi: "Egmont" (overtura); "Leonora", overtura núm. 3, "Cinquena" i "Vuitena Simfonies", "Concert" en do i "Romansa" en sol per a violí i orquestra, de Beethoven; "Vals trist", Sibelius; "Vol del borinot" i "Caprici Espanyol", de Rimsky-Korsakoff; "Andante" del "I Quartet" en la major, de Baró Güell; "Segona serenata", de Glazounow; "Scherzo empordanès", Civil; "Gruta de Fingal" i "Scherzo" del "Somni d'una nit d'estiu", de Mendelssohn; "Concert" op. 33 i "Allegro appassionato", per a violoncel i orquestra, de Saint-Saens; "Concert" n.º 2, per a violí i orquestra, de Manén; "Nydia", Garreta; "Intermezzo" de "Goyescas", Granados; "Preludi" del tercer acte de "Parcival" i "Sigfried Idyll", de Wagner; "Dances" del "Príncep Igor" i "Nocturn", de Borodin; "Simfonia" n.º 100, de Haynd; "Simfonia Inacabada" i "Rosamunda", Schubert; "Andante" de la "Cassation" n.º 1, Mozart, i "Elegia a Debussy", del Pare Masana.

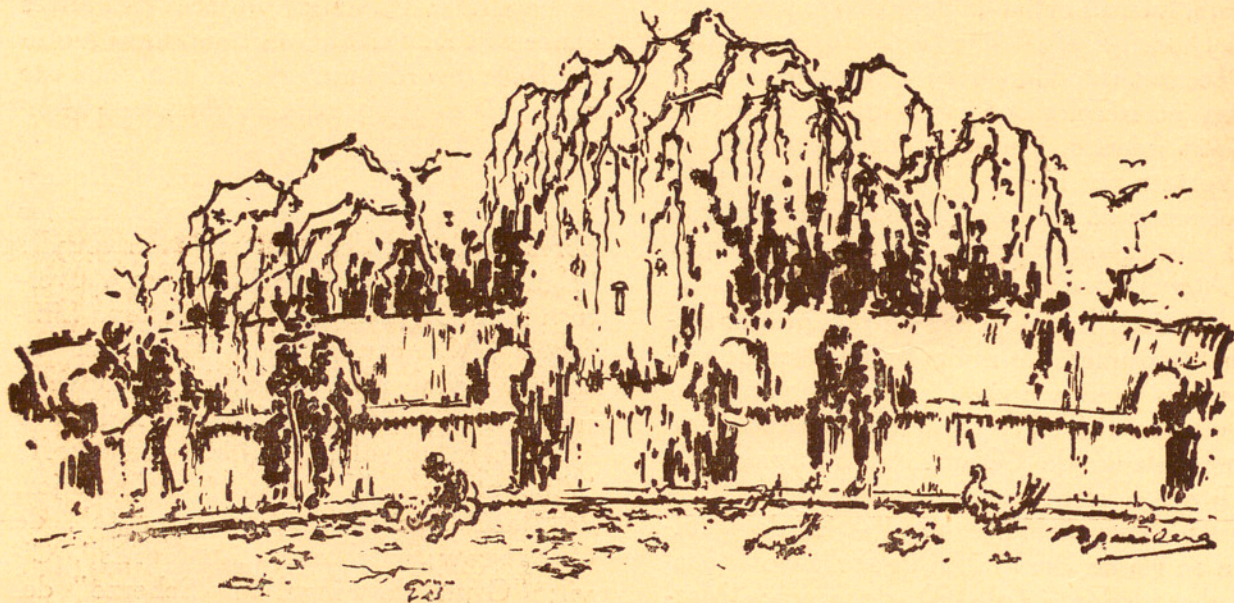
Dirigeix la Simfònica gironina Mestre Granero. Ismael Granero Fayos nasqué a Xàtiva (València) el 24 de setembre de

1901. Fou deixeble del Mestre Vega, i després de brillants oposicions, ingressà en 1923, amb el número 3, com a Músic major, i fou destinat al Regiment de Tenerife. Fa dos anys i mig obtingué la direcció de la Banda del Regiment d'Infanteria d'Àsia, de guarnició a Girona.

El talent, la vocació i els entusiasmes del director i dels professors de l'Orquestra Simfònica de Girona, poden donar molts dies de glòria a la nostra ciutat. Cal, però,

per a que esdevinguin una realitat, que no els manqui l'ajut decidit de la ciutat entera. Es amb goig que constatem que l'actual Ajuntament ha assegurat la protecció anteriorment assenyalada i que la Diputació provincial ha iniciat també son ajut. Es d'es perar que tampoc mancarà el de tots els gironins, orgullosos de posseir una agrupació artística que tant honora la ciutat amada.

EUSEBIUS

L' emoció tardoral de la Devesa

Són les tres de la tarda. Hora de calma; silenciosa en els passeigs de la Devesa. Mes d'Octubre.

Durant les tardes de principis de Tardor la Devesa es veu desanimada com mai. Han desaparegut aquella embriaguesa de colorit i aquella tremolor blincadissa que tenen els plàtans en els dies estivals, quan dessota d'ells passen els gironins en els capvespres lluminosos de les tardes d'Agost.

Absents el bullici, les ampulositats, les gesticulacions fàcils, la visió és més íntima, més espiritual, i més melancònica, per-

què una punta de tristesa infinita traspua ara entre les fulles (grisoses) i moribundes.

Una tarda sense sol. Tota la verdor de la Devesa es veu embolcallada en una penombra suau. Per terra es veuen ja quatre fulles seques, que han caigut als primers embats tardorals. Entre la grisor del cel i dels arbres sembla distingir-se la pipa i les barbes d'En Russinyol, amb en Pepet al darrera que li porta el cavallet...

Els vianants són escassos i solitaris. Caminen abstrerts, sense fixar-se en els mil reflexes de l'aigua ni en els campanars de

la Catedral i Sant Feliu que es retallen al fons, per damunt de la via. Diria's que llur presència aquí no hi és explicable, que obeeixen un impuls inconegut.

És l'hora del treball i el rumorejar laboriós; el respir adalerat i anhelant de la ciutat que treballa arriba a la Devesa sense aldarull, lànguid, atuït, igual que als carretons intrincats i tortuosos de la part alta, on el traüt continu del viure modern no aconsegueix pertorbar el silenci fossilitzat i perdurable de les pedres medievals.

Hi ha en la vida de les ciutats provincianes com la nostra una hora profunda, una hora única i màgica en què els àtoms de tots els objectes i fins les vísceres menys delicades de la sensibilitat de la ciutat irradien la seva ànima veritable. Jo he cregut experimentar aquesta emoció a casa nostra al passejar per la Devesa a quarts de quatre de la tarda d'un dia d'Octubre, al caminar solitari per entre les dues rengleres interminables de plàtans, que deixen entreveure entre els espais que els separen els jardins vorejats d'aigua, exuberants de verdor, perfilats i esbelts de línies com una dessa hel·lènica.

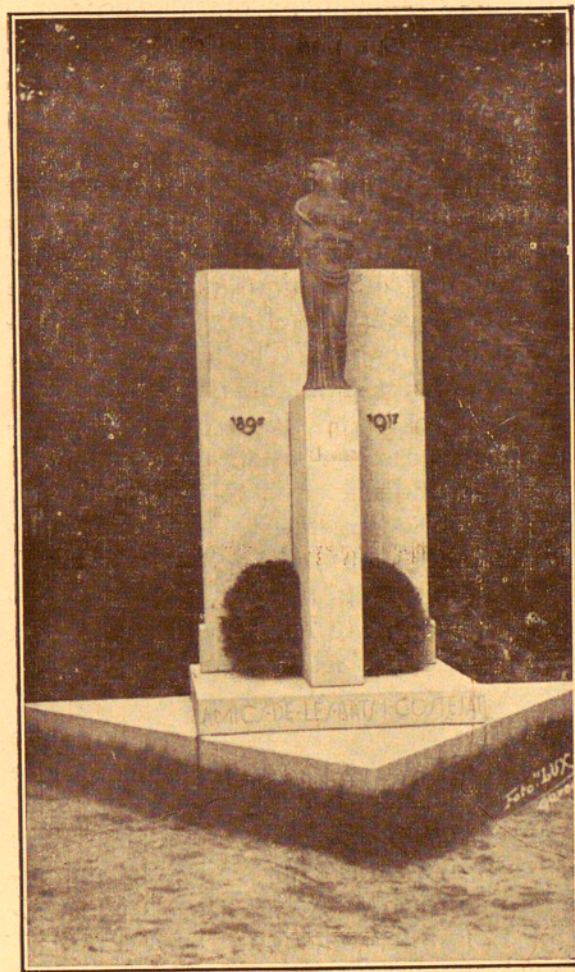
Més l'encís d'aquest moment no està en aquesta visió multiforme, sinó en quelcom gairebé indesxifrabable i que es comprèn amb tota la seva intensitat quan hom es veu obligat a recordar-ho allunyat de Girona. No l'heu sentida, no l'heu experimentada, no us hi heu trobat a la Devesa en una tarda grisa que va acabant-se tranquila i silenciosa? Hi regna una quietud completa, perquè la vida, la vida agitada de la multitud resta enllà, allunyada, oblidada... Jo no sé què tenen aleshores els arbres i l'aigua; si parlessin de dolors, de sospirs, de llàgrimes, tal vegada, al concretar-ho, no expressaria la meva emoció amb exactitud; perquè en aquests instants l'ànim es veu atret i paralitzat per una síntesis vital d'eternitat que aleteja entre l'ambient; perquè es senten unes ànsies irresistibles d'estimar la figura cansada i els ulls somniadors de Madame Bovary;

perquè el misteri d'aquesta hora està en quelcom latent, imperceptible; quelcom com un pressentiment o un record de no sabem quines coses.

I perquè, al sentar-se a un banc dels jardins o del passeig a l'iniciar-se el caient de tarda, la impressió sensitiva, luxuriant de la verdor ufanosa que no desvirtuen les remors apagades de les campanades de la Sèu, queda com anul·lada i sospensa per una lleugera commoció. Tota la vida sorgeix en un instant. I es nota—intensa—aquesta sensació vaga i vibràtil, del temps i les coses que passen en una corrent vertiginosa i formidable.

Josep Maria CORREDOR

Hostalric, Octubre 1930.

Jardins de la Devesa: Monument a Fidel Aguilar

GERONA DEPORTIVA

Ante el incremento que el deporte va tomando en toda la provincia, hemos creído muy oportuno resumir en este Suplemento sus más importantes manifestaciones, determinadas por apartados correspondientes a cada especialidad.

ATLETISMO. Este deporte para nosotros merece el lugar de honor por ser el que más beneficia a la juventud, y por ser también el que ha adquirido en nuestra ciudad más significados progresos.

El "G. E. i E. Gironí" cuenta hoy con un número considerable de atletas de calidad muy estimable, sobresaliendo:

Colomer: Campeón de España del equipo 4 x 400, recordman de Cataluña con el mismo equipo. Ha sido la revelación de la temporada.

Casellas: Campeón de Cataluña de lanzamiento del disco, no obstante ser su mayor especialidad el lanzamiento de la jabalina, en donde le auguramos resonantes triunfos. Casellas es el atleta todo voluntad. ¡Cuánto ganaría la humanidad que tuviera muchos imitadores!

Ballesteros: Hombre de excelentes condiciones físicas es el atleta polifacético del grupo gerundense. Fué seleccionado para tomar parte en los festivales internacionales celebrados en Italia.

Esteban: Atleta de gran porvenir, destacó ganando brillantemente la carrera organizada por "El Correo Catalán".

FUTBOL. Al balompié no hay que regatearle que es el deporte que más se practica y el que cuenta con mayor número de partidarios. Durante el año actual en la provincia se ha registrado un aumento considerable de clubs. La constitución de la Liga "amateur" ha sido la clave del éxito.

Los clubs provinciales que han conse-

guido mayores éxitos, son: la U. S. Figueras y el Palafrugell F. C. El primero por haber conquistado el título del campeonato regional de su categoría; y el segundo por sus remarcables triunfos logrados en la competición del grupo preferente de segunda categoría en el cual sigue sosteniéndose siendo hoy uno de los equipos favoritos para llegar a ocupar uno de los primeros puestos de su división.

Mas en cambio el fútbol en nuestra ciudad ha pasado por una época muy crítica, tanto es así que se acordó la disolución de la desdichada Unión Deportiva de Gerona, pasando a sustituirla el actual "Girona F. C."

De la suerte que le espera al "Girona F. C.", depende mucho del acierto que tengan sus dirigentes para la formación del primer once que debe defender sus colores, puesto que si en la parte técnica no se consigue un éxito relacionado a la importancia de la capital, jamás la entidad de nueva creación llegará a conseguir una vida floreciente; y estará expuesta a los infortunios que acabaron con la existencia de su antecesora.

El "Girona F. C.", gracias a las acertadas gestiones de sus dirigentes, tomará parte en la competición de la segunda categoría ordinaria y en el grupo A de la misma, formado por los equipos "Catalunya de las Corts", "U. S. del Poble Nou", "Artiguenc" "Atlético Forpienc", "Girona F. C." y "Atlético del Turó".

EXCURSIONISMO. Sigue en auge el excursionismo, tanto, que la expedición a Rocacorba, fué algo que rebasó a todo cálculo, fué un espectáculo hermoso en plena naturaleza, fué una fiesta que perdurará en la memoria de todos cuantos asistieron, como un recuerdo feliz; 2.500 personas reunidas en un punto determi-

nado de nuestras comarcas, dice mucho en favor de los organizadores de tan importante manifestación de cultura física y moral.

Otros éxitos se han apuntado los dirigentes del "G. E. i E. Gironí" como son las excursiones a Poblet y Santas Creus, Montseny y Pirineo Catalán.

La referida entidad acaba de adquirir dos magníficas tiendas para efectuar el "camping" que ha de dar al excursionismo una atracción más de las que en sí ya tiene.

CICLISMO. El ciclismo en la capital y en la provincia no se halla bien encauzado a pesar de existir un importante núcleo de aficionados al pedal, faltan entidades que se dediquen a la divulgación de este deporte; únicamente en Figueras existe un club ciclista; el mal proviene de que los elementos jóvenes, los que deben practicarlo, se hallan desprovistos del entusiasmo necesario, para el sostenimiento de entidades de esta especialidad.

Si la memoria no nos es infiel, las únicas manifestaciones ciclistas que en la provincia se han dado, han sido la carrera de ferias en Figueras y el paso por la provincia de los "routiers" de la vuelta a Cataluña, siendo nuestra ciudad final de VI etapa; cuya recepción alcanzó un éxito resonante.

Una gran carrera ciclista se celebrará en nuestra ciudad el día 4 de noviembre próximo patrocinada por la Comisión organizadora de las fiestas y festejos de las Ferias de San Narciso, cuya prueba se titulará II gran circuito de la Dehesa con un recorrido de 50 km. Dicha carrera promete alcanzar un resonante éxito, por cuanto la cantidad destinada para premios en metálico alcanzará la suma de 615 pesetas.

BOXEO. El pugilismo ha dado un paso de gigante por lo que se refiere a su parte técnica, tanto es así que el "Sporting Club Gerona" cuenta por lo menos con

cuatro excelentes boxeadores "amateurs" capaces de desempeñar un brillante papel en cualquier competición que se presenten. Rich, Conesa, Aparicio y Alcalá, en sus respectivas categorías están muy bien conceptuados.

Rich alcanzó en el año actual el título de Campeón de España de los ligeros; y Conesa en el campeonato regional llegó a clasificarse semifinalista, llevando a cabo el combate más espectacular que se dió en dicho campeonato, al luchar con el badalonés Blázquez.

A Rich y Conesa les esperan triunfos mucho más importantes que los que hasta ahora han conseguido.

Además hallanse afectos a dicha entidad los profesionales Marco y Hernández, quienes en la actual temporada han realizado una campaña brillantísima, obteniendo remarcables triunfos sobre boxeadores de acreditada valía.

BASKET - BALL. Este espectacular y beneficioso deporte, ha logrado en nuestra ciudad despertar gran interés a toda la masa deportiva.

Hánse celebrado recientemente dos partidos, los cuales el éxito los acompañó

La iniciativa de la implantación del basket-ball en la ciudad débese al señor Olive, ingeniero de la Cooperativa de Fluido Eléctrico, quien secundado por el entusiasta deportista don Carlos Gómez y varios alumnos de su Gimnasio le han dado el empuje que cabía esperar teniendo en cuenta lo reciente de su implantación.

El Basket-Ball, en algunos países tiene mayor número de adeptos que el fútbol.

PELOTA VASCA. En el Frontón sito en la Ronda de Fernando Puig, a pesar de no reunir las condiciones necesarias para la práctica pura de este viril deporte, se celebran diariamente partidos que resultan interesantes y competidísimos por concurrir a dicha cancha un número aceptable de buenos aficionados entre los que se des-

tacan los señores Bergareche, Pons, hermanos Perich, Colomer, Marco Zarauz, Dacruz, Forgas y Castelló.

Como el juego de la pelota, hace el milagro de que funcione constantemente todo el organismo humano, lo perfecciona y le da fuerza.

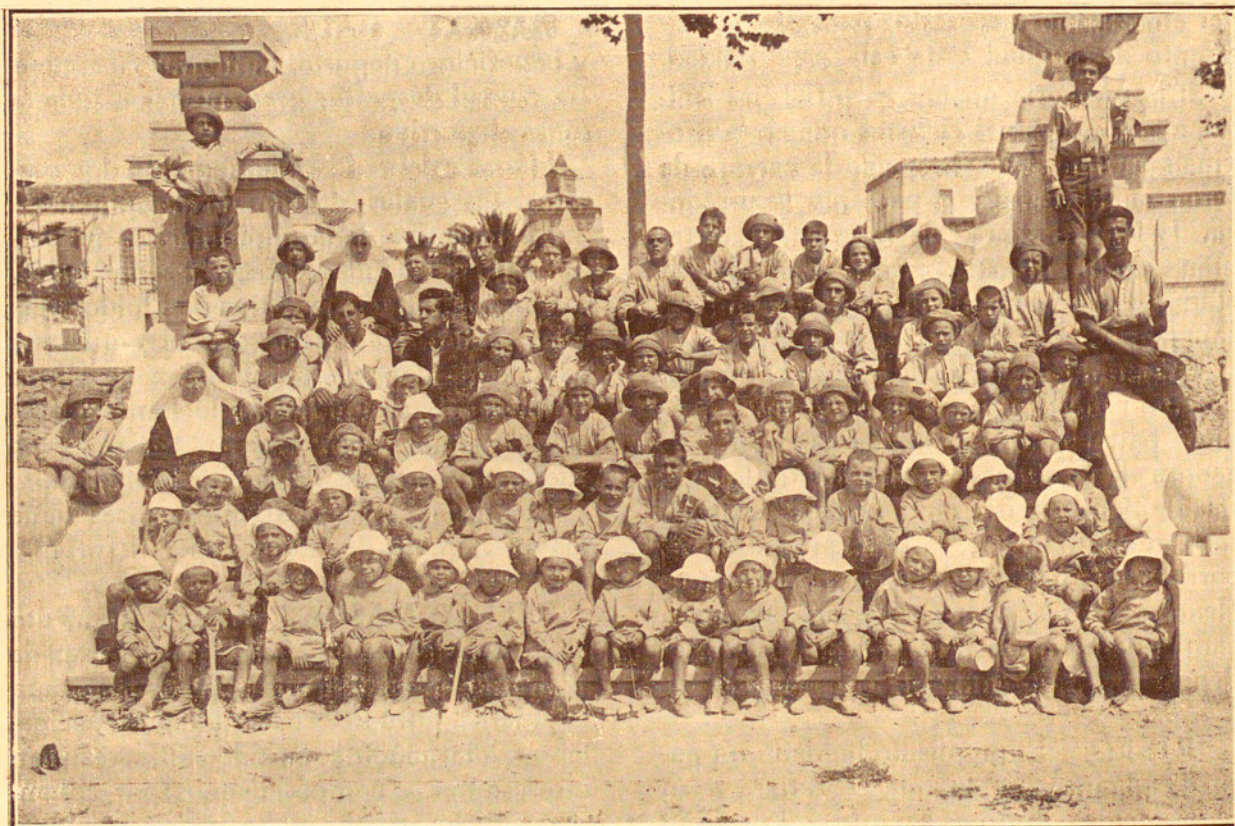
Si en nuestra ciudad existiera una cancha que tuviera mejores condiciones que la referida, se conseguiría que la pelota vasca tomara mucho más arraigo del que hoy tiene, lo cual produciría un verdadero beneficio a la juventud.

TENNIS. Existe en nuestra capital una sección de tennis afiliada al "Girona F. C." cuya sección posee una pista bastante regular instalada en el campo de este citado club, en donde varios tennistas aficionados, efectúan algunas exhibiciones hasta ahora con el fin único de su propia expansión.

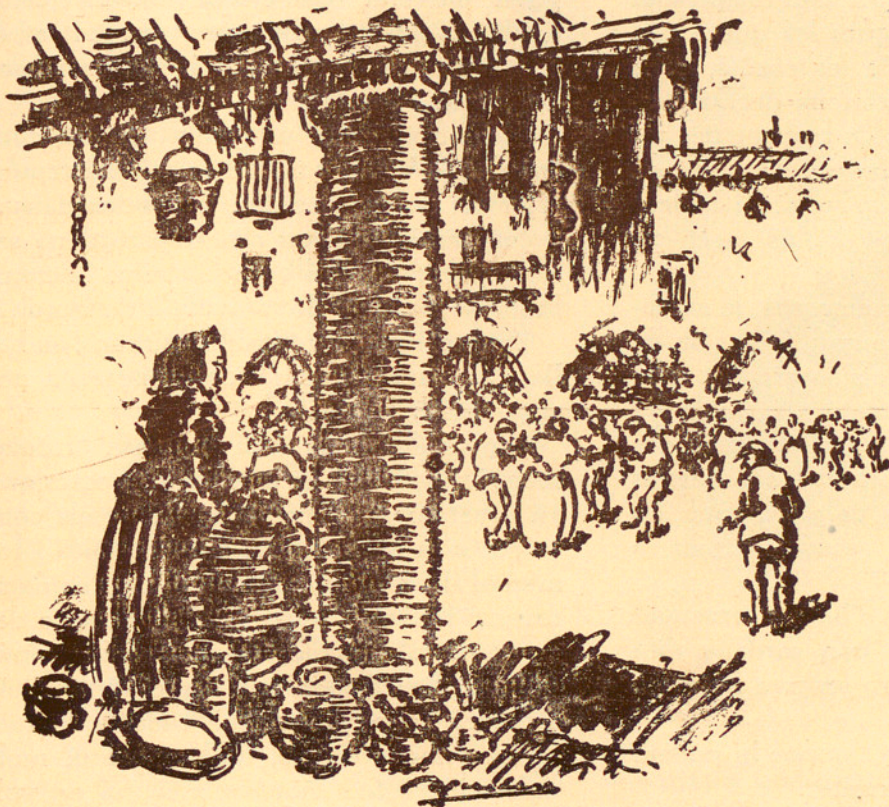
NATACIÓN. El Club de Natación de Bañolas, al organizar los campeonatos de Cataluña, logró un éxito brillantísimo, tanto por el número de participantes como por el de espectadores.

El lago de Bañolas para la natación y la Dehesa de Gerona para el ciclismo son dos lugares tan adecuados para la práctica de dichos deportes que difícilmente podrían encontrarse otros naturales en parte alguna que los igualaran; pero para que en ellos se efectuaran continuas pruebas que dieran fama y preponderancia deportiva a dichas ciudades, sería necesario que los Ayuntamientos respectivos, bien secundados por entidades dotadas del entusiasmo debido se preocuparan del valor que tienen dichos magníficos sitios, no tan solo en lo que atañe al deporte sino que mucho más por lo que respecta al interés general de las poblaciones citadas.

J. SUREDA

Secció de nois de la Colònia escolar de la Casa de Misericordia que fou establerta enguany a Palamós

Rehabi- litant les sardanes reverses

D'un temps ençà, hom ha vist com han anat desapareixent, dels concursos de sardanistes que peiròdicament es venen celebrant arreu de la nostra terra, les sardanes reverses.

Per a arribar al present oblid voluntari, s'anà fent una campanya el motiu principal de la qual fou el considerar-les com una cosa híbrida i de mal gust, musicalment parlant, i un niu de raons per als balladors que's presentaven al concurs, ultra la befa de què 'ls feia objecte el públic en veure que no la treien.

Totes aquestes causes que han sigut prou poderoses per a guanyar, avui per avui, la batalla, no deuen subsistir per infundades i poc sòlides, i contrariament, per tal de contrarrestar la mala fama amb que se les ataca, davant el menyspreu, hom ha cregut de gran necessitat sortir en la seva defensa per tal d'aconseguir una completa i esplendorosa rehabilitació, per a que tornin a ocupar el lloc que 'ls pertoca dintre

la variant de les sardanes i les podem sentir tocar de vell nou en els concursos de sardanistes.

Les sardanes reverses no són ni deuen ésser, com equivocadament es ve propalant, una cosa estafeta i dolenta.

Solament els tres o quatre compassos primers i darrers dels curts i llargs han de tenir un pròxim parentiu, ço és, han d'ésser de semblança absoluta o quasi absoluta que faci desorientar al ballador que per primera vegada la sent tocar en mig d'una nombrosa gernació amatenta. La resta de l'obra sardanística no ha de tenir cap retirada amb aquelles primeres i darreres notes i per tant, el compositor podrà fer gala de la seva inspiració i emprar els millors acords i temes que causin una fonda satisfacció i fins poden devenir ben populars. Tot depen ja del compositor i de la seva vàlua.

Proba palesa de la nostra afirmació en són les sardanes reverses que hem sentit,

algunes de les quals són tant inspirades com les que més ho siguin les que s'executen per la majoria de les cobles, cada temporada, per aquests mons de Déu...

La inspiració no s'ha de truncar per res i la reptició d'un breu motiu semblant en els curts i llargs no resta valor ni bellesa a la composició, podent inclús ésser escaient i agradós.

Es clar que fóra del concursos de sardanistes no deuen tocar-se gaire car s'ha de tenir present que en els concursos s'hi presenten els especialitzats als quals no els ha de sorprendre res, i en les ballades a plaça hi acudeix tothom, sardanistes vells i novells i altres persones que no més segueixen, i no escau marejar a aquests.

Ara s'estila, després d'haver arreconat les revesses, fer ballar una sardana dita de lluïment, inèdita, però sempre fàcil per a tothom.

I en això del lluïment tampoc hi podem prestar la nostra conformitat.

Creuen molts que'l lluïment consisteix en dansar una sardana fàcil i saltirona, amb la major igualtat i uniformitat possibles, exhibint de passada els balladors al-

guna "novetat" per ells inventada i estudiada, d'aquelles que causen un cert efecte als ulls de la multitud i dels membres del jurat.

Hom tindria per un gran lluïment, contra el que s'creu, no saber saltar i repuntejar del mode esmentat, sinó saber dansar a compàs i amb bon aire una sardana seriosa com: "Isabel", de Garreta, "Setembre", de Casals, "Jovenívola", de Pujol...

Aquest seria el veritable lluïment, en ballar les quals fracassarien el noranta per cent dels balladors.

Convé deixar la ruta empresa erròniament i rehabilitar les sardanes revesses que va inventar Agramont, celebrant els concursos a la faicó típica, característica i fomentat de sempre, executant una sardana revessa i una de senzilla i balladora, o del contrari, val més plegar aquetses festes públiques, doncs més que fomentar el lluïment es dóna peu a què cada colla faci un moviment divers, molt modern, molt sigle vint i fins nordamericà, si es vol, però molt contrari a n'aquella forma senzilla, noble i franca que tan esqueia a la nostra dansa.

Josep GRAHIT

NUESTRAS EXPLOTACIONES AGROPECUARIAS

GRANJA COLL DE PALS

Hasta época muy reciente los ganados se consideraban en economía agrícola como un mal necesario; la granja llamémosla "pagesía" tenía ganados porque precisaba motores para arar los campos, porque necesitaba abonos para enriquecer las tierras; no porque tener mucho ganado en explotación constituyera negocio.

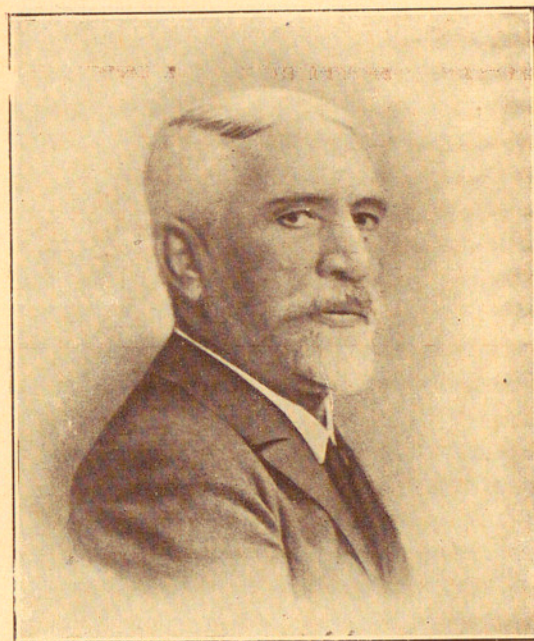
Semejante concepto económico ha desaparecido; actualmente los ganados son in-

dispensables en toda explotación agrícola; diremos más, son factores necesarios para su prosperidad; la ganadería constituye una industria complementaria de la producción agrícola, una industria precisa para aprovechar muchos cultivos y al mismo tiempo son factores de producción.

Este concepto de los animales-máquinas o máquinas-animales es el que preside y orienta a nuestro paladín de la prosperidad

de la ganadería gerundense el señor Coll y Llach, y en su hermosa posesión hemos podido apreciar la feliz orientación moderna y racional por excelencia, de quien sabe hermanar por no decir confundir el cultivo de las tierras con la cría y engorde de abundantes ganados estableciendo así la armonía agrícola de toda explotación rural, máxime en las condiciones de nuestra provincia, en que las tierras labrantías están profusamente repartidas y el cultivo intensivo es la norma.

Posee la Granja Coll un centenar de vacas, todas de raza holandesa y la mayor parte de ellas de directa importación cuando terneras aún. La explotación de la vaquería está orientada al beneficiamiento de la leche producida, para ser vendida en estado fresco para el consumo público y a este fin no sólo se procura obtenerla con el máximum de pulcritud, sino que una vez ordeñada, se la somete a una serie de operaciones de higienización como son, pasteurizado y refrigerado. Igualmente la producción lechera, en las épocas

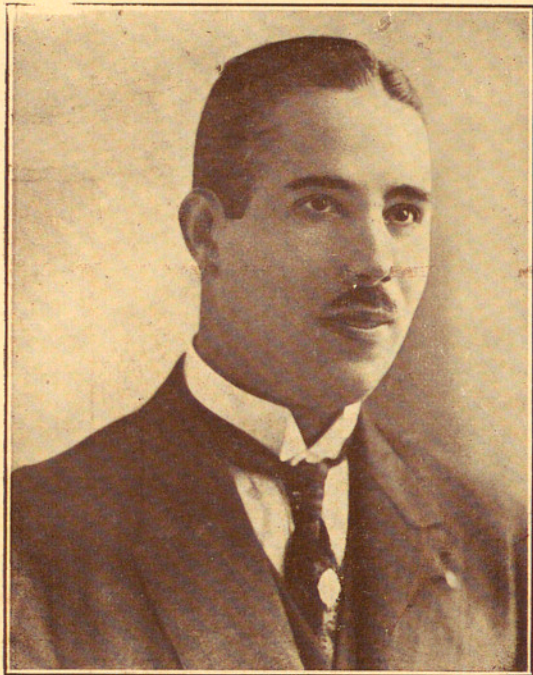
PEDRO COLL Y RIGAU

Fundador de la finca, y primer iniciador del cultivo del arroz en la comarca.

de mayor abundancia por coincidir con un mayor número de vacas lactando, se orien-

PALS. - Manso Gelabert.

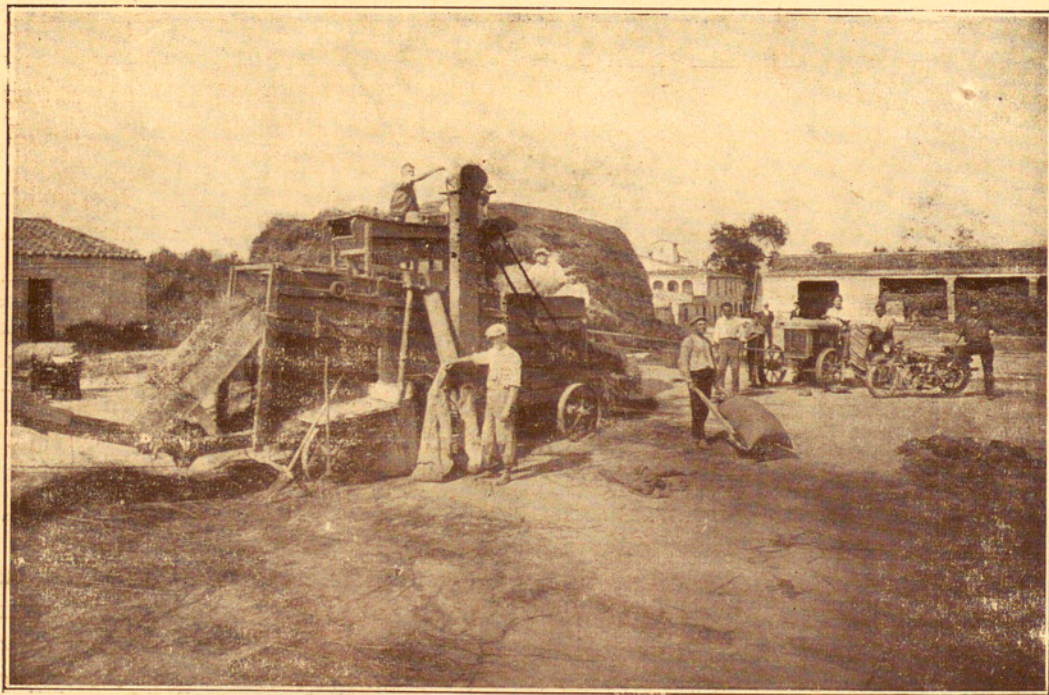
PEDRO COLL LLACH
Proseguidor de la meritisima obra agrícola
iniciada por su difunto señor padre.

ta hacia otra finalidad industrial la obtención de manteca y aprovechamiento de estabulación, es donde hemos podido admirar todos los útiles y maquinaria apropiada para obtener la rica y aromática manteca de vaca. Centrífuga Alfa Laval, batidores, amasadoras de la nata, etc., etc.

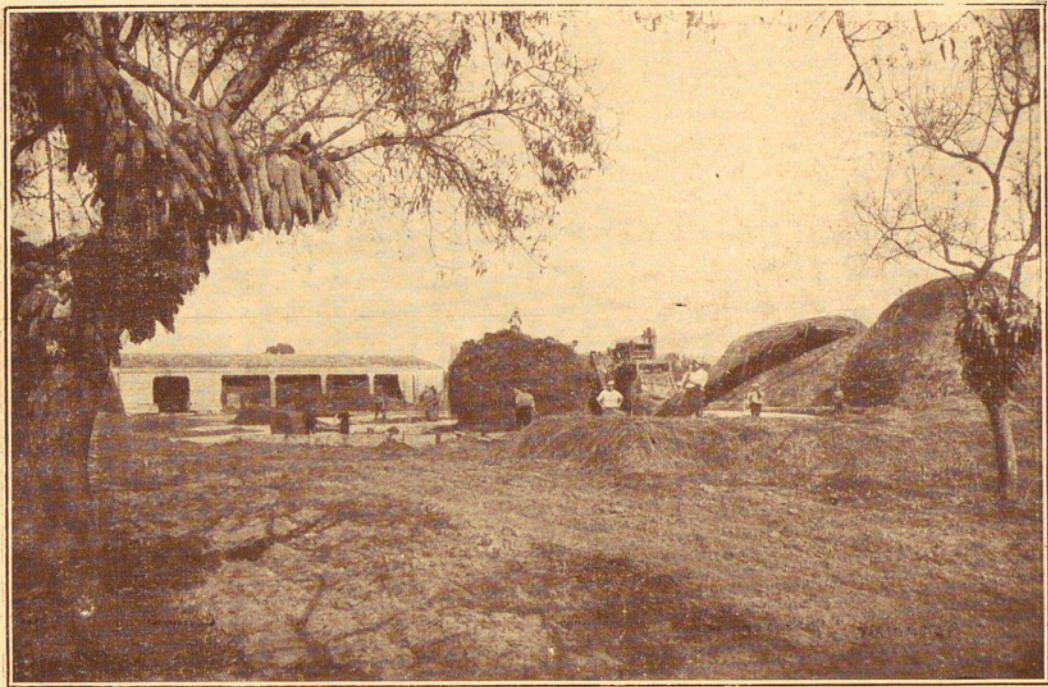
Para la administración y buen régimen de la vacada, se llevan al día un sistema de fichas en la que cada una, corresponde a una res diferente, lleva el nombre de la vaca, fecha de su nacimiento, fecha de cada uno de los partos, litros de leche producidos en cada periodo de lactación, etc. De esta manera se sabe en todo momento el estado y circunstancias de la producción y así únicamente se explotan en la Granja, aquellas vacas reputadas de perfecta condición racial y lecheras.

Una importante sección de la Granja Coll es la avícola y cunícola.

Los gansos, los patos y las gallinas se

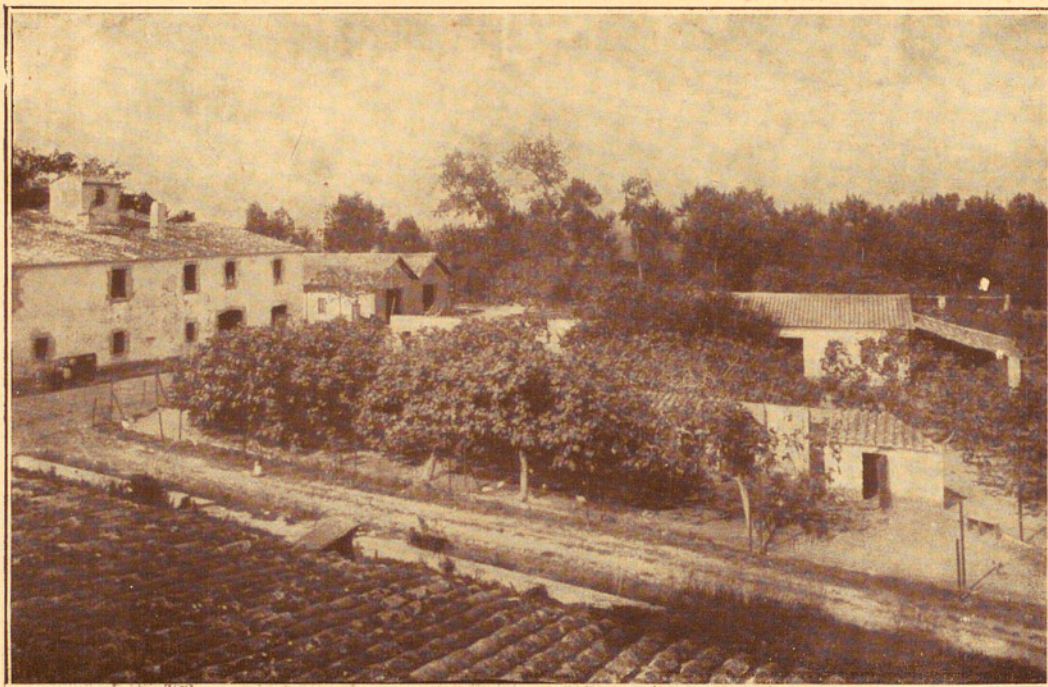
PALS. - Detalle de la trilla

PALS. - Limpieza y almacén de forraje.

PALS. - Detalle de la vacada en libertad.

PALS. - Una parte del criadero avícola.

explotan siguiendo dos orientaciones de producción pecuaria: carne y puesta.

Para conseguir lo primero, se han adoptado la raza y tipos del país, la ampurdanesa, que a las inmejorables condiciones de adaptación al medio y régimen de explotación en libertad une la de abundante y selecta carne. En las ocas se extreman los cuidados para conseguir la mejora por vía de consanguinidad y selección y así hemos podido admirar ejemplares de gran tamaño y belleza sin igual por su vivacidad y blancura. Las razas de gallinas son Prat, Orpington, Leghon y castellana negra. Del cruce de ambas con la ampurdanesa se han conseguido selectos tipos en precocidad, tamaño y elevada puesta. Para el régimen de las ponedoras — registros, incubadoras, temperaturas en las hidromadres, bajas por defunción y traslado a los respectivos departamentos, se llevan en la Granja los correspondientes libros y asimismo se lleva otro, exclusivamente dedicado a la sección de cunicultura

en el que se registra con la mayor exactitud las épocas de la fecundación y nacimientos de las camadas, fechas del destete y de entrada a las correspondientes jaulas, para continuar su desarrollo en comunidad con los de igual edad y tamaño, evitando de esta manera, las luchas entre sí a que tan aficionados se muestran estos animales cuando se les tiene como finalidad zootécnica en departamentos poco amplios.

La alimentación básica de todos los animales de la explotación consiste en el aprovechamiento de granos y forajes producidos en la finca, de gran extensión y la mayor parte de regadío. Ello no obstante, con productos industriales diversos, se preparan raciones acomodadas al estado de desarrollo o crecimiento de los animales en las diferentes épocas de su vida, y, en las vacas lecheras de un modo particular, las condiciones nutritivas de las raciones alimenticias se acomodan siempre, a la función o aptitudes de las gestaciones y épocas de intensa lactación, variando como es natural

los componentes y cuantía de los mismos en los racionamientos.

De esta manera concebida la explotación pecuaria en la Granja del Mas Gelabert, del señor Coll, los animales domésticos son todo un compendio industrial. Son al mismo tiempo, que productos de transformación, máquinas que transforman materias cosechadas en la finca y de escaso valor, en otros de gran estimación y demanda, como son la carne, la leche, los huevos, y, todo ello se opera gracias a los profundos cambios que imprimen en su naturaleza aquellos seres en domesticidad, obedeciendo siempre a las mismas leyes y a los mismos mecanismos. Es el orden especulativo en ganadería lo más racional y práctico. Todo el éxito, es preciso tenga por base el conocer los elementos que el hombre puede utilizar para llegar a un acrecentamiento de las funciones fisiológicas de los animales, estos conocimientos forman la zootécnica, su práctica el ganadero.

Siempre con miras a un mejor y mayor rendimiento de sus tierras, tiene solicita-

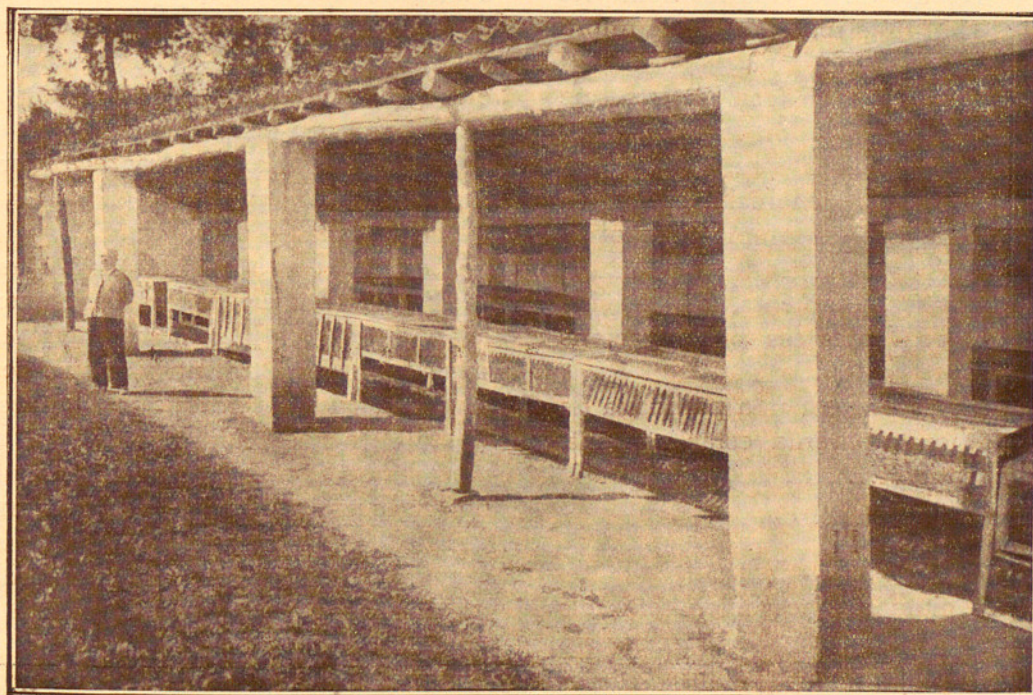
das don Pedro Coll de la Superioridad, varios aprovechamientos hidráulicos del río Daró, que como es sabido cruza y muere en su finca. Se propone con su tenaz trabajo transformar en regadío toda la parte de la finca y tenerros vecinos más cercanos al mar, convirtiendo en rico vergel, lo que es hoy aún un campo estéril.

A estos hombres que incansables buscan el mejoramiento de nuestras tierras yermas, son los que merecen por premio el apoyo de todas las autoridades y del país entero.

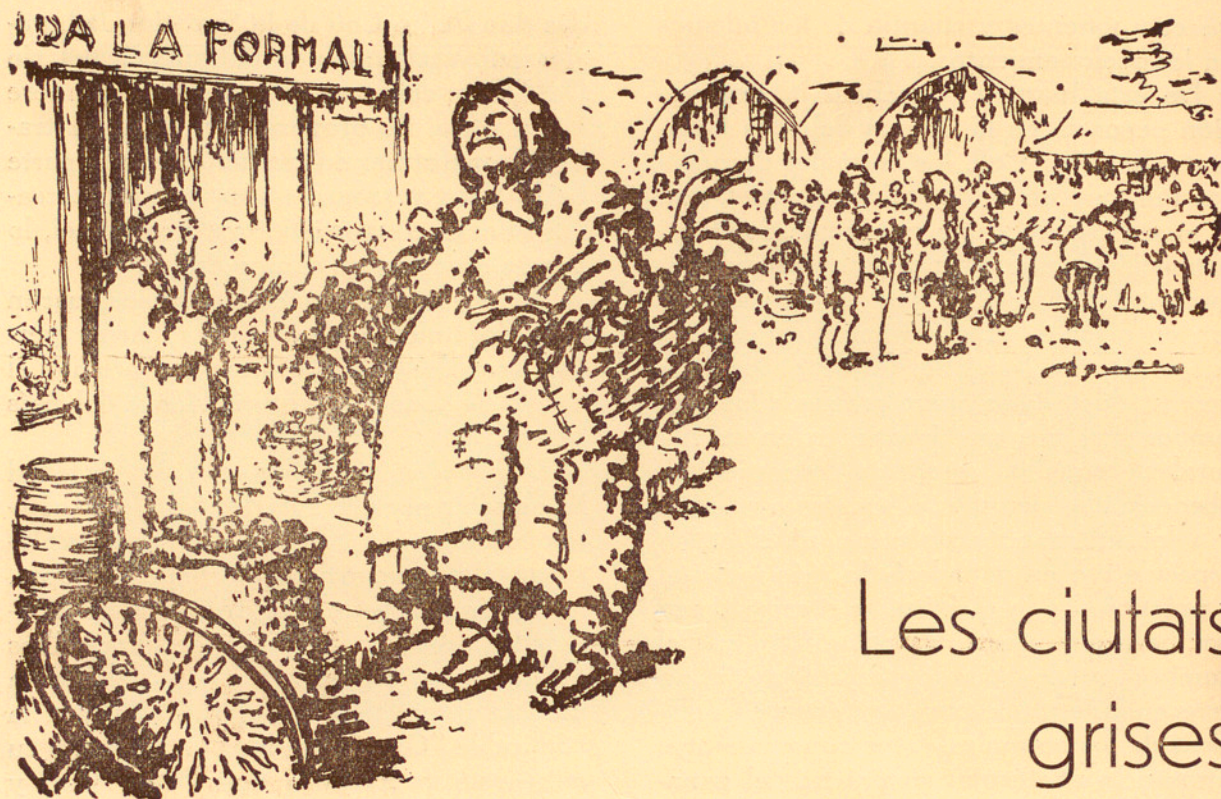
Es cosa siempre loable y la sociedad ha de estar por ello agradecida, al que ciertos hombres con su esfuerzo y aún explotando algún negocio en beneficio propio, hayan impreso un progreso en las actividades diversas en la vida de los pueblos y comarcas. Tal significación tiene para nuestra provincia y para el Ampurdán, la admirable "Granja del Mas Gelabert" y su entusiasta propietario don Pedro Coll y Llach.

J. P. B.

Gerona 19 octubre de 1930.

PALS. - Sección de cunicultura. Vista parcial.

Les ciutats grises

I

En el transcurs de la vida les hem vist desfilar davant nostre, com una ombra vergonyant.

En totes hi pesa una llosa feixuga que atrofia llur sensibilitat. Són les ciutats sedentàries i aburgesades que, per manca d'un bell esclat de regeneració, contagien totes les coses d'un ensopiment esborrador.

Ciutats ocioses, indolents, on la vida migrada anorrea totes les prolongacions espirituals...

Ciutats tristes on, per una paradoxa de la vida, tothom aparenta estar content, viure feliç, satisfet...

II

Totes les ciutats grises solen tenir els seus mercats i fires. Solen ésser l'obsessió de la majoria dels habitants llurs.

Concentrada l'esperança en els resultats

del calaix, esguarden la bonança del temps com una prometença afalagadora. I si el sol llueix esplèndid, els aparadors s'omplen de reclams, les places es converteixen en un agombolament de parades i els carrers en Agora popular. I entre el tràfec barroer dels vianants i el trànsit dels carros abarrotats de mercaderia, es redreça l'ombrívol esguard del botiguer, bo i florint-li el clotet de la rialla.

I avancen les hores i creix l'animació.

A un indret els pollers bagolegen amb les pageses, que hi han dut l'aviram escarrancit; en un altre, un granaire gesticula amb un agricultor perquè se li ha desdit del tracte. Ara passa una moçota que somriu picardiosament al trobar-se enfront d'un bordegàs sapat i colrat pel sol. Enllà un garlaire canta les excel·lències d'un unguent que ho cura tot. Cap ací, un marxant de veu enrogallada ofereix duros a quatre pessetes...

En tant passen les masoveres gronxant la cadència de llurs pernils assaonats, tot

mirant de gairell els dintres de les botigues. Papellonegen uns moments entorn de la porta i entren ensoperbides, fatxendoses de què tota la dependència se les miri.

Llavors és quan esdevé la veritable festa del petit burgès botiguer. Tot fruit i ensalivant la venda que té en perspectiva, hi entaula un col·lotge franquesà, per parlar-li del casament de l'hereu, de la cria dels porcells o de l'anyada abundosa, mentre ella li regateja una troca de fil, un vestit per la noia o un mitjons pel marit.

I passa la ratxa de les vendes i el calaix es va omplint, omplint lentament, amb el goig intern del senyor Esteve que ja veu que l'endemà la seva dona podrà tirar pilota a l'olla i ell podrà fumar un cigar de ral.

III

A la gent de les ciutats grises els caracteritza una singular idiosincràsia.

Porten l'herència morbosa de l'ambient i difícilment poden sostràure's a la seva influència. Mancats d'iniciatives individuals, esdevenen opacs i mandrosos.

Amb la industrieta o petit comerç que posseeixen—els quals permeten fer la viuiu amb força esplendidesa—ja no senten la pruija de les inquietuts d'aquest món de la post-guerra. Les múltiples hores ocioses que els resten durant el dia les consumeixen ben migradament.

Fossilitzada com tenen la sensibilitat—sempre hi ha honroses excepcions—rarament senten les manifestacions artístiques o purament culturals que amb tanta intensitat es descapdellen en les grans urbs.

Tot llur interès, en tot cas, es recolza en els quefers polítics locals. I agrupats per l'afinitat—o conveniència—a una determinada ideologia, maten el temps discutint certes puerilitats del partit o fiscalitzen agressivament les decisions o acords dels adversaris.

Poques vegades els veureu un despla-

gament d'iniciatives endegades vers un fi cultural i altruista.

Tot llur dinamisme el desplacen des de la botiga al cafè, del cafè a la botiga i... altra volta a esguardar l'aparició d'un altre dia igual. No saben moure's d'aquest cercle viciós, monòton i rutinari que tan maleja l'esperit ciutadà.

I encara no radica aquí tot el mal. Si d'entre tanta inapetència i aplanament, sobressurt alguna individualitat que, ardida i voluntariosa, arriba a sostràure's d'aquest

lastre que adorm totes les coses, no tarda un esdevenir apagat o indiferent, si no té la virtualitat de revestir la seva voluntat d'una gran fortitut.

Aquestes ciutats, encara els manca incorporar-se a les correnties de la civilització. Si les cataloguéssim, segurament formarien part de l'Espanya invertebrada, com diria J. Ortega i Gasset.

Joan FORMENT

La Electricidad en la Provincia de Gerona

La Electricidad, ese fluido misterioso cuyas variadísimas aplicaciones van de día en día modificando la vida del hombre en la Industria, en el Comercio y en la Agricultura, redimiéndole de los más duros trabajos y en el hogar contribuyendo poderosamente a que sea agradable, higiénico y recreativo, ocupa en nuestra Provincia el lugar que le corresponde.

NARCISO XIFRA MASMITJÀ

Modernamente la riqueza y en general el estado de adelanto de una Comarca, Provincia, Región o Nación, puede medirse, no por el número de kilovatios en ella producidos, pero sí por el número de kilovatios que en ella se consumen.

Si la Escuela lleva la luz al espíritu de los habitantes del pequeño burgo alejado del mundo civilizado, la línea eléctrica al

llegar a él abre nuevos horizontes a su hasta entonces mísera existencia. El día tiene, con la luz eléctrica, 24 horas efectivas, esto es, se vive más y mejor y el herrero, el carpintero, el panadero, etc., del pueblo pueden, con la aplicación del pequeño motor eléctrico, no solo hacer menos rudo su trabajo, perfeccionándolo a la vez, sino que además se dilata extraordinariamente el campo de su actividad, pues si al utillaje le acompañan la inteligencia, el estudio y el trabajo, puede llegar a situaciones insospechadas en su industria. Hechas estas breves consideraciones que a nadie sorprenderán, pues están en el ánimo de toda persona medianamente culta, exponderemos algunos datos sobre la electrificación de esta Provincia.

Los aprovechamientos hidráulicos de las riberas del Ter y del Freser son, en su mayoría, anteriores a la aplicación de la electricidad a la gran industria. La energía hidráulica del salto se transforma en energía mecánica que acciona la maquinaria de la fábrica con solo el intermedio de la turbina. Desconociéndose el transporte de la energía a grandes distancias la fábrica tenía, naturalmente, que emplazarse no en los centros de consumo sino en el mismo salto. Así se explica que pasando de 50 mil H.P. la potencia de los saltos concedidos en la Provincia, de ellos solo 31.436 producen energía eléctrica. Los 23.138 kilovatios equivalentes a los 31.436 H. P. se producen en 74 Centrales eléctricas de las que unas, generalmente las de escasa potencia, sirven únicamente al pueblo donde están instaladas pero en cambio otras abastecen localidades situadas a grandes distancias mediante líneas a tensiones de 110.000, 22.000, 10.000, 6.000 ó 3.000 voltios que en los puntos de consumo se transforma en 220/125 voltios para poderla aplicar a los motores y al alumbrado.

Para formarse una idea de lo que esa

potencia instantánea representa bastará decir que solo los 21.438 abonados de una Empresa (Riegos y Fuerzas del Ebro) durante el año 1929 consumieron 14.000.000 de kilovatios hora, que al precio medio de 0'22 pesetas representan tres millones ochenta mil pesetas.

De las 74 Centrales eléctricas de la Provincia merece párrafo aparte, por su antigüedad, la Central Municipal de Gerona, "Decana" de las Centrales eléctricas de

España. En el antiguo molino de la acequia Monar, hoy en el centro de la población, fué donde el Ingeniero Industrial D. Narciso Xifra (hombre modesto a quien si se tratara de una proeza deportiva o de cualquier otro hecho de poca trascendencia para la Humanidad, quizás se le hubiera tributado ya el homenaje correspondiente) el año 1883 tuvo la feliz iniciativa de instalar una dinamo en el Molino y con ella alimentar unas lámparas de arco instaladas en la Rambla

que debieron producir asombro a los habitantes de la ciudad.

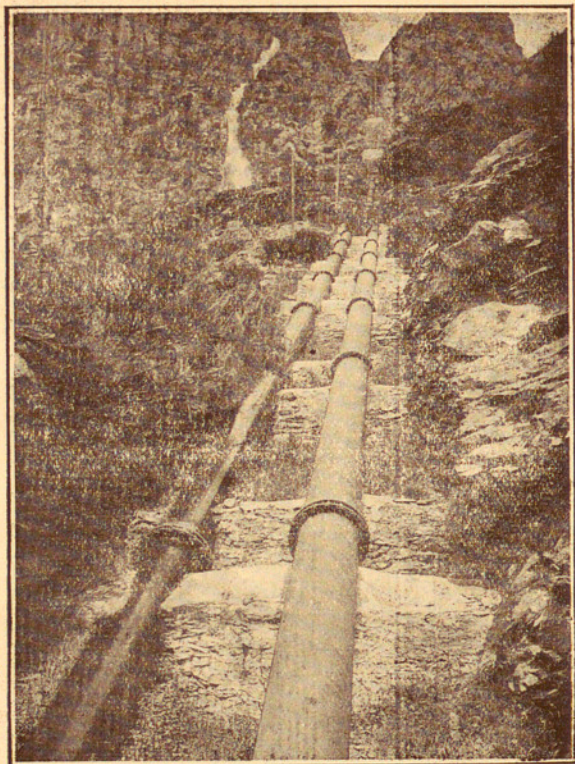
Verdad es, que siendo la primera población de España que tuvo alumbrado eléctrico, no ocupa hoy el primer lugar entre las Ciudades bien iluminadas, pero se comprenderá fácilmente que si de aquella fecha hasta hoy la población aumentó considerablemente, (1) la potencia de la Central no podía aumentar en la misma proporción apesar de que se hizo lo posible para aumentar el rendimiento del salto cambiando la turbina. Confiamos en que con los 166 H. P. de la nueva Central en construcción recobrará Gerona el puesto de honor que por su antigüedad le correspondē.

(1) Desde el año 1917 en que se municipalizó el servicio hasta la fecha, el consumo del alumbrado público se ha quintuplicado.

Vista general del valle del Fresser con las dos centrales.

Cierto es que no toda la energía producida en la Provincia se consume en ella, pues algunas Centrales la exportan a la Provincia de Barcelona, pero hay alguna compensación, pues también de esta última provincia viene energía a Gerona. Entre la energía producida y la importada, el fluido eléctrico ha llegado ya a 208 Ayuntamientos de los 248 que tiene la Provincia. Son pues 40 los Ayuntamientos sin electrificar lo que representa el 16'12 %.

Freser Superior. - Tubería forzada.

Esta cifra parecerá aún excesiva, pero, si se atiende a la población de esos 40 Ayuntamientos — que en el siglo de la Luz permanecen aún en la tenebrosa obscuridad— nos encontramos con que su población total es de 21.357 habitantes que para los 325.619 que tiene la Provincia representa únicamente el 6'65 %. Este número es ya consolador y rara será la Provincia de España que resulte con coeficiente menor.

Estudiada la electrificación por parti-

dos judiciales resulta que el más electrificado es el partido de Figueras, pues de sus 63 Ayuntamientos sólo 4 quedan sin electrificar y en habitantes representa el 1'33 por ciento. Siguen después: La Bisbal con 1'76 por ciento, Santa Coloma con 4'52 por ciento, Gerona con 7'99 por ciento, Puigcerdá con 12'09 por ciento y Olot con 15'40 por ciento. El número correspondiente a Gerona se reducirá a 6'65 por ciento con la electrificación de dos pueblos en proyecto.

Claramente puede observarse con los números apuntados que la electrificación de una Comarca es función de su topografía y de su distancia a las Centrales productoras.

Dividiendo la energía eléctrica disponible en la Provincia por su número de habitantes, resulta un cociente de 71 vatio por habitante. El hecho de que este número sea superior al que corresponde a Provincias tan prósperas como Asturias, Vizcaya y Santander, dará idea del adelanto de la Provincia de Gerona en cuanto a la utilización del fluido eléctrico se refiere.

No obstante, creemos que no está todo el camino recorrido, ni mucho menos. Al pasar el primer tercio del siglo XX no debería quedar pueblo, aldea ni caserío sin alumbrado eléctrico. Pero no se crea que todos los pueblos sin electrificar están situados entre abruptas montañas, alejados de las vías de comunicación y de las líneas eléctricas. En Setcases y Molló, en pleno Pirineo, hay alumbrado eléctrico y en cambio Aiguaviva, Vilablareix y otros en las puertas de Gerona y pasando por sus términos municipales líneas de transporte de energía eléctrica, carecen de él. La explicación de este fenómeno es muy sencilla. Las Empresas de electricidad, al igual que todas las demás, tienen un objetivo exclusivamente utilitario. El capital invertido en negocios raramente se muestra altruista. Evidentemente, electrificar un pueblo de escaso vecindario, pocos abonados, y estos de poco consumo, no es buen negocio.

Centrales del Freser

Aunque la línea de alta tensión pase a poca distancia, precisa generalmente un transformador de 22.000/3.000, otro de 3.000/220/125 y una red de baja tensión, y al encontrar la Empresa que el capital invertido no producirá el interés correspondiente, exige o bien un consumo mínimo remunerador o el abono de los gastos de línea y transformadores. Estos gastos suelen ser del orden de 10.000 a 30.000 pesetas y exceden de las posibilidades del Ayuntamiento y vecinos del pueblo que han de seguir contemplando resignados cómo por sus fincas atraviesa la energía que ha de llevar la Luz, que es vida y alegría, a otros seres más felices que ellos por el solo hecho de vivir más agrupados...

¿Es esto justo? No se habla a todas horas de la reintegración al campo? Pues

empezemos por hacer el campo agradable dotándole de agua potable y de fuerza motriz que contribuirán, no poco, a higienizar la vida y evitarán en parte, el continuo éxodo a la Ciudad. ¿Como operar este milagro? Pues con buena voluntad por parte de todos. El Estado y la Diputación que auxilian a los pueblos para la construcción de sus Escuelas y caminos vecinales, podrían también dirigir su piadosa mirada hacia esos dos problemas de agua y luz, indispensables en la vida moderna, y con algún sacrificio por parte de las Empresas y Ayuntamientos interesados encontrar la solución adecuada en cada caso.

Para terminar estas notas publicamos unas fotografías que dan idea de algunas Centrales y como ejemplo de un racional aprovechamiento de la energía hidráulica

de una cuenca, citaremos las Centrales del Fresser, pertenecientes a la "Unión Eléctrica de Cataluña".

Las aguas del Fresser, del Nuria y del Fontalba son conducidas por dos canales a la cámara de agua de la primera Central llamada "Fresser Superior". El desnivel utilizado es de 210 metros. A la salida de las turbinas de esta primera Central, otro canal lleva el agua a la cámara de la segunda Central llamada "Fresser Inferior" donde se utiliza un desnivel de 240 metros. Una nueva presa en el Fresser recoge las aguas del canal de desagüe de la Central anterior y las que discurren por el Fresser y el Nuria aguas abajo de las primeras presas y por medio del canal correspondiente las conduce a la Central llamada de Dayó, donde se utiliza un salto de 50 metros. En

la misma forma escalonada se encuentran la Central "El Molino" de 42'50 metros de salto, la de "Rialp" de 58 y por último las de "Carbuos" e "Hilados" de 90 metros.

La potencia total de estas Centrales es de 11.910 H. P.

Si una vez llegado el regadío a su área máxima, el agua sobrante de todos los ríos de España se utilizara en forma parecida a la descrita, habría energía suficiente para electrificar los ferro-carriles y establecer numerosas industrias y seguramente esta verdadera "política hidráulica" lograría lo que no logrará jamás la otra: regenerar por completo a nuestra Patria.

Félix ANGLADA

Ingeniero Industrial

La tasca de l'actual Diputació

President

Sr. Emili Saguer Olivet

Vicepresident

Sr. Manuel Vancells Tomàs

Diputats

Sr. Ferran Casadevall Rosés

Sr. Josep Ensesa Pujadas

Sr. Joaquim Franquesa Barceló

Sr. Paulí Geli Maymí

Sr. Salvador Gispert-Sauch Burch

Sr. Josep M.^o Iglesias Abadal

Sr. Carles Jordà Fages

Sr. Joan Mas Casamada

Sr. Josep M.^o Masramon Vilalta

Sr. Bonaventura Sabater Burcet

Secretari

Sr. Jaume Brunet i Barguñá

Comissió Permanent

Sr. Emili Saguer Olivet

" **Manuel Vancells Tomàs**

" **Paulí Geli Maymí**

" **Josep M.^o Iglesias Abadal**

" **Carles Jordà Fages**

" **Josep M.^o Masramon Vilalta**

Ponencies

Agricultura, Indústria i Comerç: Sr. Josep M.^o Iglesias

Beneficència, Higiene i Sanitat: Sr. Emili Saguer

Central: Sr. Manuel Vancells

Cultura i Acció Social: Sr. Josep M.^o Masramon

Hisenda: Sr. Carles Jordà

Obres Públiques: Sr. Paulí Geli

Quan els actuals Diputats es possessionaren dels seus càrrecs, varen tenir bona cura de posar de relleu que la Diputació que ells venien a constituir tenia un caràcter purament transitori: no era més que el pont entre la Dictadura i la plena normalitat constitucional de demà. No podien, doncs, emprendre grans coses, sinó que havien de dedicar una atenció preferent a reparar les injustícies imposades pel règim dictatorial.

Malgrat aquests propòsits, clarament manifestats, la Diputació ha realitzat fins ara en els vuit mesos escassos de la seva actuació, una tasca ben remarcable. Abans que tot, com ja va anunciar el Sr. Emili Saguer en el seu discurs presidencial, s'ha inspirat en la més estricta honestetat, tenint en compte que els interessos pels quals ha de vetllar són sagrats. Així, no ha fet les coses atenent a interessos particu-

lars, sinó amb un acurat respecte a les lleis i sense perdre de vista l'interès públic; en aquest sentit, la seva obra és alligadora i creiem que sempre podrà ésser citada com un exemple a seguir.

Però, amb tot i el seu caràcter forçosament transitori, és clar que la Diputació havia de preocupar-se dels problemes plantejats i que es plantejessin en els diversos serveis i de donar-los escaient solució.

En el de Beneficència — la Ponència del qual fou confiada al President Sr. Saguer —, és prou sabut que durant la Dictadura s'havien comès veritables abusos, que l'actual Diputació ha procurat corregir. Al mateix temps ha confiat al Ponent la redacció d'un Reglament per a la reorganització de tan important servei, de conformitat a les necessitats dels nostres dies. Aquest Reglament està ja redactat i segurament serà llegit i aprovat en una de les properes sessions del Ple.

Secció de noies de la Colònia escolar de la Casa de Misericòrdia que fou establerta enguany a Palamós

Els asilats de la Colònia escolar de la Casa de Misericòrdia, a l'hora del bany.

Una de les reformes més necessàries que estan en estudi és la del Manicomi de Salt. En una proposició signada en primer lloc pel Diputat Sr. Carles Jordà es posava encertadament de relleu com "cada dia el concepte antiquat i revellit del Manicomi-Presó, defensa de la societat contra possibles agressions dels desequilibrats, és substituït pel de Manicomi-Casa de Curació, on són guardats els pobres malalts, no tant per desfer-se'n i defensar-se'n, com per a cercar-los una millora, si el guariment no és possible". A aquesta finalitat tendeix el pla de reforma i reorganització tècnico-administratiu confiat al Metge psiquiatra Dr. Belarmí Rodríguez Arias i a l'Arquitecte Sr. Francesc Falguera, del qual es donarà compte també en una de les properes sessions plenàries.

En tots els Establiments de Beneficència, la Diputació ha continuat aquelles

obres ja començades que eren necessàries i n'ha iniciat d'altres, seguint, però, un pla més lògic que abans, procurant que responguin a una veritable utilitat, en bé dels asilats, i fugint sempre dels efectismes, que, per ésser tals, no tenen mai cap eficàcia.

La Diputació ha continuat i millorat les Colònies Escolars de la Casa de Misericòrdia i ha establert classes per a adults en el mateix Establiment, per tal que pugui quedar ben atesa l'ensenyança de tots els asilats.

Com que amb la construcció del projectat Palau de la Corporació havien de resultar perjudicats els asilats de la Casa de Misericòrdia, per la minva forçosa dels terrenys destinats a llur esbarjo, ha desistit d'aquest projecte, creient que amb les obres més indispensables, que ja han estat iniciades, i amb algunes reformes impor-

tants, es pot treure encara força partit de l'actual edifici de la Diputació, per a l'adequat funcionament de les seves dependències, sense fer grans despeses.

Hi ha altres detalls, com el d'haver instal·lat per fi la Biblioteca de Beneficència, amb el nom de l'inoblidable Bisbe Lorenzana, a la Casa de Misericòrdia, que també mereixen ésser remarcats amb elogi.

Quant al servei de Cultura, la Diputació ha intensificat l'adquisició de llibres per a les Biblioteques Populares, ha provat per concurs el càrrec de Bibliotecària Auxiliar de la d'Olot, amb la qual quedarà ben atès i regularitzat el servei, i ha celebrat com de consuetud la Diada del Llibre amb un repartiment de llibres a les mateixes Biblioteques.

Les Escoles de Belles Arts també han meregut l'atenció de la Diputació, la qual ha aprovat darrerament un encertat pla de reorganització de la d'Olot, a proposta del Diputat Ponent de Cultura Sr. Masramon; ha concedit, mitjançant certes condicions, una subvenció de 30.000 pessetes al Patronat de la Fundació Clerch, de Figueres, per a la construcció o adquisició d'un edifici destinat a Escola d'Arts i Oficis, i una altra subvenció anyal per al seu sosteniment, i té en estudi la reorganització de l'Escola d'Arts i Oficis de Palafrugell, a base d'un nou edifici adquirit per l'Ajuntament, en els baixos del qual s'instal·laria una Biblioteca Popular a càrrec de la Diputació.

Pel que fa referència a la conservació de monuments de caràcter històric o artís-

tic, la Corporació ha disposat que continuessin les obres de restauració dels Banys Àrabs, si bé ha volgut saber prèviament, com a norma elemental de bona administració, la quantitat, almenys aproximada, que encara caldrà esmerçar en aquest interessant monument. Represes activament les obres després d'aquest tràmit, estan ja molt avançades i aquests dies han estat col·locades les lloses de pedra gironina a l'"Apodyterium" o sala del temple, adquirides darrerament per concurs.

També mereix lloances la Diputació per haver facilitat els estudis del jove pintor gironí Francesc Gallostra, concedint-li una borsa de viatge, i per l'ajut que ha donat a una entitat com l'Orquestra Simfònica de Girona, que fa honor, no sols a la nostra ciutat, sinó a tota la província.

Finalment, hem de remarcar que, en ordre a la construcció, conservació i reparació de camins veïnals, la Diputació ha actuat des del primer moment amb tota energia per a què cessessin els greus abusos que impedièen la normalització de tan important servei, al qual dedicarà tota l'atenció que sigui necessària per a què els pobles de la província, sense preferències injustes, vegin satisfetes les seves legítimes aspiracions en aquesta matèria.

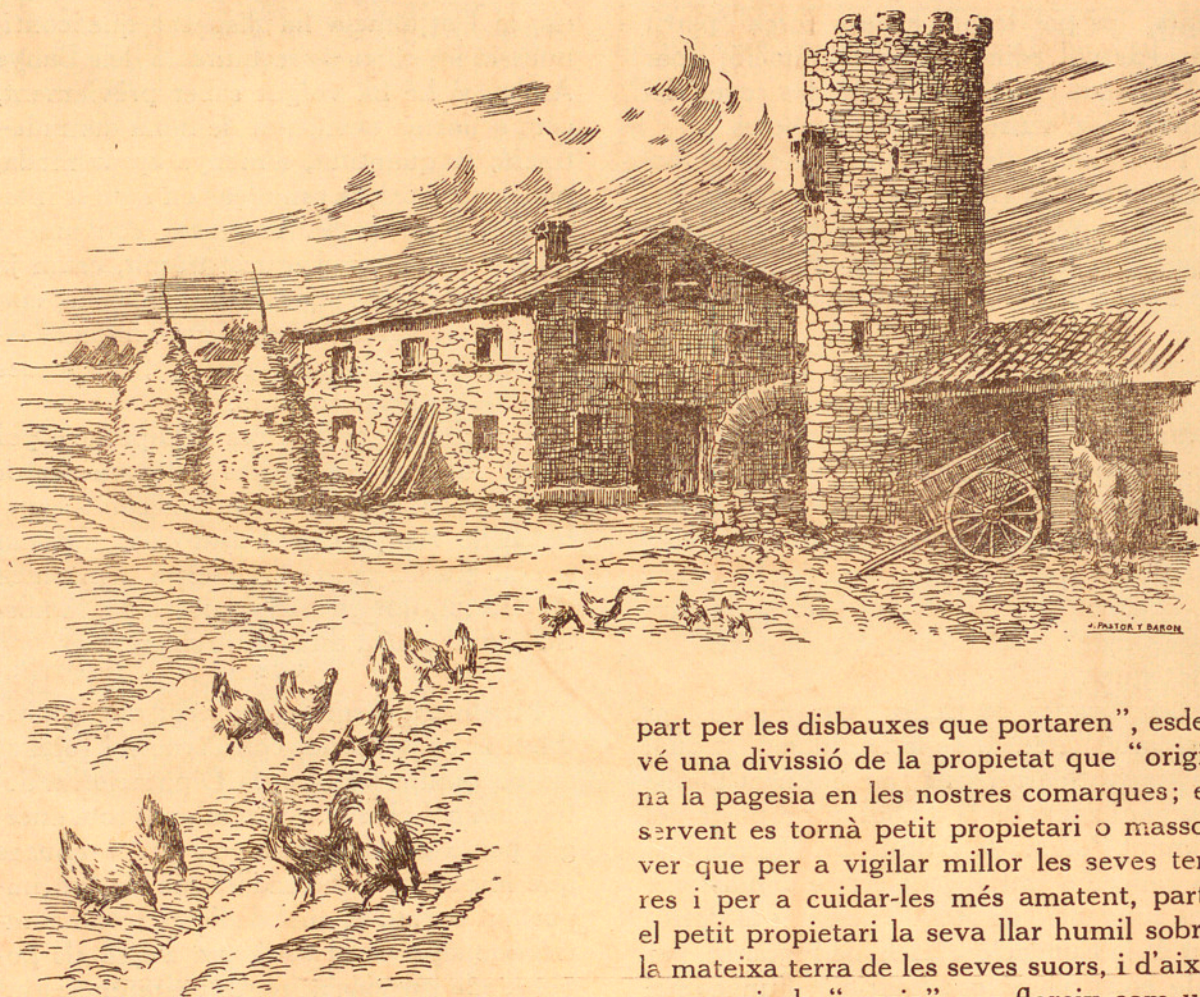
Pel seu mateix caràcter transitori, no haurà fet l'actual Diputació, ni ha estat aquest, com hem dit abans, el seu propòsit, una obra definitiva però haurà preparat el camí per a què la nova Diputació — que hem de creure que haurà els ordres per a acomplir la seva missió.

La Masia Catalana

La "casa" és a tot arreu l'expressió més fidel de les condicions de l'ambient natural i de les característiques dels gèneres de vida dels homes de cada contrada. La forma, els materials de construcció, les dimen-

sions, la distribució de les dependències, són un reflexe del terror, del clima i de la psicologia secular humana. Enlloc pot observar-se millor aquest fet com en la casa autònoma, lliure, isolada del "tipus" de la masia catalana.

En altre temps no decoraven els nostres camps aquestes construccions. Durant la

dominació romana la base de l'organització per la explotació de la terra foren les "viles"—com la descoberta pel patrici I. Melè a Tossa—, centres d'extensos dominis treballats a les ordres del propietari a la residència del qual ("palatium") es centralitzaven totes les operacions de direcció, administració i indústria. "En els temps feudals, diu Joaquim Pla en la seva bella obra "L'art popular i de la llar a Catalunya", tercera edició, els senyors dels castells protegien els humils estatges dels servents de la pleva, de fet vertaders esclaus del senyor, miserioses barraques arrecerades a l'entorn del casal feudal." "Però rompuda l'organització feudal, lliures els servents del dogal esclavitzador, aruïnats els senyors dels castells, en bona

part per les disbauxes que portaren", esdevé una divisió de la propietat que "origina la pagesia en les nostres comarques; el servent es tornà petit propietari o massover que per a vigilar millor les seves terres i per a cuidar-les més amatent, partí el petit propietari la seva llar humil sobre la mateixa terra de les seves suors, i d'això en sorgeix la "masia" que floreix com un cant de triomf i de deslliurança social, damunt la bellesa multiforme de les nostres comarques." Això esdevé en els segles XV i XVI.

Moltes masies catalanes, com la dibuixada pel mestre Pastor i Barón, es veuen fortificades per un murallam o per torres sòlides i esbeltes que servien per a defensar-se d'atacs d'adversaris o dels pirates moros o turcs que resseguien la costa. Avui aquestes torres, testimoni d'un passat molt més dramàtic, son una bella nota decorativa que caracteritza l'arquitectura de les cases de camp.

NOTA. - En la inscripció de las dos fotografías de las Colonias Escolares de "EL AUTONOMISTA" aparece por involuntaria equivocación el año 1929 en lugar de 1930.